STRIPSCHRIFT

verschijnt maandelijks
nummer 119
prijs *f* 4,95

* Morris
* Goscinny
* Lucky Luke

Strip-Schrift

Vergis je niet

Oude nummers van Stripschrift zijn nog steeds verkrijgbaar tegen de oorspronkelijke prijs

Vul de antwoordkaart in het hart van het blad in.

19 (f2,25): Kaboutersstrips met herdruk van het **Paulus de Boskabouter**-verhaal nr. P.14, John Bakker...
20 (f 2,25) **Prins Valiant** door Harold R. Forster met een herdruk van **Aanval op de Nevelalanden** (1960-61); The Tjong Khing.
36 1/2 (f 1,50): **Mad** poster & gemaskerd nieuws.
38 1/2 (f 1,50): Het pikante **Lucky Luke**verhaal **Luke se défoule** (1966) op poster formaat & gemengd nieuws.
45/46 (f 3,25): Superhelden; **Octobriana; Guus Slim's** Tillieux met herdruk van **Felix; Heer Bommel en zijn Ikkel** (1908-heden).
47/48 (f 3,25): Peyo met herdruk van **De groene Draak (Johan en Pirrewiet**, uit **Sprint; De Blauwbloezen** van Slaverius, Giles, herdruk **De valstrik van de Rode Kreek** (Timoer,'1956), tekenfilm en pornostrip...
51/52 (f 3,75): Alles over Marc Sleen met **Nero**-bibliografie en **Oktaaf Keunink**-herdrukken; Borge Ring; Gottlib met Raaie herdruk van een onfris verhaal...
53/54 (f 3,75): De komplete herdruk van het eerste **Baard (en Kale)** verhaal uit 1938; **Peanuts; Pep**, bijna alles over **Alex** van Jacques Martin. **Nader tot Kuifje 1** over **Het Zwarte Goud**...
55/56 (f 3,75): Special over Peter de Smet met een herdruk van de oer-**Generaal** en van zijn **Fuloo en de Misomanentjes** (uit **'t Kaboentje**); Druillet mét adembenemende herdruk (1969); stripteknaars aller landen verenigt...
57/58 (f 3,75): Erg veel over Marten Toonder, met name zijn jeugdwerk (**Thijs I&J; Buck Danny** en dus ook Victor Hubinon; Daan Jippes (**2 voor t**) Richard Corben met een gruwelijke herdruk...
59/60 (f 3,75): 50 jaar Disneytekenfilms, een tussensprint van Kees de Bree; Daan Jippes over Carl Barks met unieke **Donald Duck**herdruk van Barks; **Donald Duck**weekblad en een heel klein **Kuifje**...
61 (f 2,25): **Peanuts**, Maroto; **Bernard Prince**, Marc Smeets...
62 (f 2,25): .Thé Tjong Khing en Hartog van Banda mét de herdruk van het eerste verhaal van **Arman en Ilva**; Justin Green.
63 (f 2,25): De Indianenstrips van Hans G. Kresse en bovenstaande met begin van een herdruk van zijn **Eric de Noorman's De Wonderen van Mu** uit 1948 WALTH! (11/1-11/20); **Natasja** en Walthéry...
65 plus (f 2,25): Interview Tibet met herdruk **Rik Ringers leidt de dans** (1955); **Chick Bill; Tina;** Jay Linch door Evert Geradts. **De Wonderen van Mu** (11/33-11/44).
66 (f 2,25): Interview Franquin met uitvoerige bibliografie én herdrukken **Guust Flater, The Spirit** van Will Eisner. Dick Matena (over de **Macaroni's**); **De Wonderen van Mu**(11/45-11/49)
67 (f 2,25): **Nader tot Kuifje 3** over interessante drukvarianten; interview Carry Brugman; speciaal Roba met **Bollie en Billie** en **De Sliert** en een bibliografie; **De Wonderen van Mu** (11/50-11/70)...
68/69 (f 3,75): De Marten Toonder-story deel 1 en het begin van de herdruk van **Tom Poes en de Schoonschijners** (1610-1635), alles over **Akim** en **Tarzan** puilpuitgaven; **De Wonderen van Mu** 11/71-11/82)
70 (f 2,25): De Marten Toonder-story deel 2 (**Panda**, Toonder Studios!). Jan van Haasteren. **De Wonderen van Mu** (11/83-einde); **Tom Poes en de Schoonschijners** (1636-1655)...
71 (f 2,25): **Koning Hollewijn**, Lambil, Cauvin; **Tom Poes en de Schoonschijners** (1656-einde)...
72 (f 2,25): **Blake en Mortimer; Panda**; een pittigstaf op **Kuifje**, veel over Craenhals met de herdruk van **Fort Bravo** uit 1953...
73 (f 3,95): Legendarische beschouwingen van Dorothea Berge over Marten Toonder; **Tibor, Fulgo** en **Raka-illiputuitgaven;** Dick Matenaperstlage op strip-fanzines.
74 (f 2,95): 4 blz. **Zuiptor** van Uco Egmond, speciaal voor Stripschrift; Raymond Macherot **(Chlorophyl) , Poezekat**; Domien ten Berge over Marten Toonder, **Professor Pi...**
75/76 (f 4,25): Uitvoerige aandacht aan Peter O'Donnell met een herdruk van zijn **Modesty Blaise** Willy Lohmann's vochtige **Kraaienhoevepersflage.**
77 (f 2,95): Special Gerrit Stapel met de negens elders gepubliceerde strip **Mijn vriend Andries** Aart Clerckx tekent voor **Stripschrift**...
78 (f 2,95): Speciaal voor Stripschrift 8 blz. Daan Jippes en **Intercity Incident**, interview met Forrest 'Bud' Sagendorf over **Popeye; Modesty Blaise**; algemene beschouwingen over de vloek in het beeldverhaal...
79 (f 2,95): Jules Feiffer; **Moem**, Piet Wijn onder de loep én voor het vaatticht met een herdruk van **De Moorse Tovenaar; Tintin et moi** (Kuifje dust)...
80 (f 2,95): De **Robbedoes**verhalen van Fred Julia. **The Hulk** met een herdruk; **De Tovenaar van Fop**, Vervolg & slot-herdruk **De Moorse Tovenaar** van Piet Wijn...
81/82 (f 4,25): Special Peyo, **Smurfen** met herdrukken; alles over de Dupuis-tekenaars in een overzichtelijke encyclopedie; Tillieux en een **Felix** herdruk...
83 (f 2,95): De strip-baden **Sjors** en **Pep** (met **Spoil**, Lordat, begin unieke herdruk van de **Dick Bos** reclamestrip **Glashard**, de populariteit van stripfiguren...
84 (f 3,60): Special **Asterix**, interviews met Goscinny en Uderzo en een unieke persflage op **Asterix**, bovendien de historische betrouwbaarheid van dezi strip aan de werkelijkheid getoetst, Borge Ring. **Dick Bos...**
85 (f 2,95). De professoren in het Europese beeldverhaal (**Zonnebloem, Barabas, Adhemar, Sickbock, Prilwytskofsky, Kalker, Lupardi**—, Harry Balm; **Kuifje**wedstrijd, Patty Klein over stripscenario's; **Dick Bos...**
86 (f 2,95): komplete inhoudsopgave van **Stripschrift** nr. 49/50 t/m 84. Eddy Paape, informatie over het SDCN...
87 (f 2,95): Alles over **Bert Bus** met een herdruk van zijn Nitokris, kartoenrubriek Ong-Gerizen over **Tom Ungerer**, start van herdrukken **Simpelman, Lucky Luke** voer voor psychologen en een unieke Li. persflage.
88 (f 2,95): **Ridderspecial: Prins Valiant, De Rode Ridder** en de Vlaamse Ridderschap van **Bob de Moor** op hun historische betrouwbaarheid getoetst. Een nummer gekrijpt voor het (geschiedenis) onderwijs, met Prins Valiant-persflage van **Wood** en aanvulling voor tekenfilm **Tarzoon,** de schande van de jungle.
89 (f 2,95) **Uitgeverij Casterman**, met o.m. interview met **Jacques Martin, Jacques Tardi**, in de voetsporen van Jules Verne, herdruk van unieke **Tardi**oorlogsstrip, **Kuifje en de Picaro's**, de **4 Helden**, gewogen en te licht bevonden, **Craenhals, Kresse**
90/91 (f 4,80). Zéér uitvoerige **Disney**-special met Art Babbit, Floyd **Gottfredson, Barks index**, de tekenfilm Fantasia, **Donald Duckweekblad** nader bekeken, Mickey Mouse-Donald Duck-strijden om de macht in een **Bill Elder** persflage, en als **extra** een kompleet nummer in Nederland gepubliceerd MM-verhaal: **MM als oorlogsvrijwilliger.**
92 (f 2,95) **De auto in de strip**, ambivalentie t.o.v. Jean Graton's schepping **Michel Vaillant, Julie Wood**, herdruk MV-strip, Strip en werkelijkheid bij MV, en **Van strijd tot strijp**, overpeinzingen bij de Nederlandse politieke plaat van Karteonist/stripteknaar **Wim van Wieringen.**
93 (f 2,95) Start van **herdrukken** (vert. Dick Matenal) van de legendarische strip **Pogo** met een artikel over schepper Walt Kelly, nog meer over **Paulus de Boskabouter**, aandacht voor Toonder's **Magister Hocus Pas**, miskend en onderkend genie. Jan Gerhard Toonder over **De Stripkunst** van Marten Toonder, **Ong-gezien** en een opzienbarende kartoen van Yrash uit VN.
94/95 (f3,60) ...Alles over **2000 nummers Robbedoes**weekblad. De ontwikkeling van het blad, interview met **hoofdredacteur Karel Cavens,** de geboorte van **Robbedoes** in herdruk, **Robbedoes index** t/m nr. 2000, verder aandacht voor de dertigste verjaardag van het **weekblad Kuifje**, Pogo.
96 (f 3,25). **Jijé-special interview** met Jijé (Joseph Gillain) herdruk van zijn **Pogologie**, Jan Gerhard Toonder en Lo Hartog van Banda worden het eens en de start van een nieuwe rubriek Frans nieuws **La France Oh la la.**
97 (f 3,25). De opkomst en ondergang van de keurzender **Trigé**, in een interview met tekenaar **Don Lawrence, Verdwenen Kuifjes** door Har Brok teruggevonden, interview met **Selby Kelly** verduwe van Pogo-tekenaar Walt en tevens degene die de strip voortzette... herdrukken.
98 (f 3,25) Uniek **dokumentatienummer: Strips in de dertiger jaren** met: Herman Pieter de Boer over **De Toverwereld van Doe mee**, Mr. van Veen met een opzienbarende konklusie! over **De relatie kinderprentstripverhaal**... De werkelijke geschiedenis van Trijpe, Gerrit Theodoor **Rotman,** George van Raemdonck, **Bubbles in Boonstaak**, Honderdduizenden **Soete suikerbollen van de Vrede, de Huist en Zn., Thijs I&s**, Toonder's eerste beer,.. Barend Servet over zijn werkwaarnemingen met **Gijsje Goochem**, GG-herdrukken.
99 (f 4,95) SUPERDIK **Amerikanen nummer** met o.m. een exclusief interview met **Wallace Wood,** strijmaker **Martin Lodewijk over Milton Caniff**, unieke herdrukken **Male call** (Caniff) en **The Curse** van **Wood** en als extra **Wood-persflage** op **Caniff-strip** Terry & The Pirates, **Trigié,** politiek gevogen, een navrante beschouwing, **Pogo** herdrukken, **Kuifje** in Rotterdam en een verslag van het **congres in Angoulême.**
100 (f 4,95) Een 64-pagina's dik jubileumnummer met onder meer een diepgravend interview met tekenaar **Hans G. Kresse,** een volledige herdruk van het 65-ste Eric de Noorman-verhaal **De stille Strijd**, een door **Toonder** zelf opnieuw bewerkte lezing over eigen werk, een interview met **Hergé**, naar aanleiding van de **Kuifje-tentoonstelling in Rotterdam,** de relatie tussen **striphelden en tekenfilms** onderzocht door de Stichting **Holland Animation**, een artikel over **Cartoons** door cartoonist/stripteknaar **Wim van Wieringen**, het eerste artikel in de reeks over de opkomst en ondergang van de **Hollandse Stripschool** en een duik van **Guus Luijters** in zijn stripverleden.
101 (f 3,95). **Een scenaristen special**, interviews met **Greg, Jacques Lob, Jean Michel Charlier, Pierre Dionnet**, aandacht voor **Blueberry**, een **Pogo-persflage** door **Wallace Wood/Harvey Kurtzman** met kanttekeningen van Evert Geradts en het begin van de herdruk van het 66ste verhaal Eric de Noorman-verhaal: **De eerloze krijg.**
102/103 (f 3,95) Extra dik (56 pag.), met aandacht voor de geschiedenis van Kuifje Weekblad, **interviews** o.a. met de scheppers van Blake en Mortimer **E.P. Jacobs, Bob de Moor en Claude Auclair**, een tekenaar van de nieuwe generatie, de Lombard-uitgaven uitgeuzzeld, een artikel over **Hank J. Meier** over **Rik Ringers** en het vervolg van de Eric de Noorman herdruk: **De eerloze krijg.**
104 (f 3,95): Sublieme omslag van **Joost Swarte** en een gesprek tussen **Herman Pieter de Boer** en **Joost Swarte**, over Swarte's tekenwerk, een reaktie op het **Trigié**-artikel uit nummer 99, een verslag van de Kartoenale, deel 2 in de serie over de opkomst en ondergang van de **Hollandse Stripschool**, een Pogo-herdruk en het vervolg van **De eerloze Krijg.**
105 (f 3,95) Aandacht voor 'Duckman' **Carl Barks** dmv een artikel en een **tien-pagina herdruk** van een van zijn eerste **Donald Duck** verhalen, een lezing van **Daan Jippes** over het maken van strips, aandacht voor tien jaar **Stripschap, Tante Leny** plus de herdrukken van **Pogo** en **Eric de Noorman.**

STRIP SCHRIFT

nr. 119 1979

Losse nrs.: f 4,95 incl. btw
Uitgegeven door Vonk/Uitgevers B.V. voor Het Stripschap Nederlands Centrum voor Belangstellenden in Strips, goedgekeurd bij K.B. 30 sept. 1968.

Abonnementen: Vonk/Uitgevers B.V.
Advertenties: Loes Leeman, Vonk/Uitgevers B.V.
Vonk/Uitgevers B.V.
Postbus 420 – Zeist
Tel. 030-781865

Redaktie: Hans van den Boom, Kees de Bree, Har Brok, Rob van Eijck, Hans Frederiks, Wim van Helden, Martin Wassington
Redaktieadres: Postbus 15268, 1001 MF Amsterdam. Redaktie tel. 020-768948 (ALLEEN voor redaktionele zaken!, en niet voor abonnementen e.d.).
Vormgeving en prod: Loes Leeman

Vaste medewerkers: Herman Pieter de Boer, Evert Geradts, Cees de Groot, Rob Harren, Eric Hoek, Dick Matena, Henk J. Meier, Nico Noordermeer, Guus Ong, Ernst Pommerel, Hans Stoovelaar, Albert Tol, Leny Zwalve (U.S.A.), I. Noerdinger, Jean-Pierre Mercier (Frankrijk).

Stripschrift is verkrijgbaar: via een abonnement (ian t/m dec) à f 38,50 giro 209948 t.n.v. Strip schrift, Slavenburgs Bank Zeist, giro 81168, banknr. 64.38.33.416; of via een lidmaatschap/abonnement van het Stripschap, à f 47,— giro no. 1513000 t.n.v. de penningmeester van het Stripschap, Amrobank, Amsterdam, giro 390376, banknr. 42.11.38.114; alsmede in de losse verkoop à f 4,95.
Houders van een CJP-paspoort kunnen zich bij hun CJP-buro opgeven en betalen de gereduceerde abonnementsprijs van f 34,50 voor een kalenderjaar. Lopende (bestaande) abonnementen kunnen niet omgezet worden!
Abonnementen op Stripschrift die in de loop van het abonnementsjaar worden opgegeven, kunnen slechts voor een gehele jaargang worden afgesloten.

NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN VERVEELVOUDIGD EN/OF OPENBAAR GEMAAKT, DOOR MIDDEL VAN DRUK, FOTOCOPIE, MICROFILM OF OP WELKE ANDERE WIJZE OOK, ZONDER VOORAFGAANDE SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN STRIPSCHRIFT EN AUTEURS.

DE VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE GEPLAATSTE ARTIKELEN BERUST BIJ DE AUTEURS.

Stripschrift is eveneens verkrijgbaar in veel boekhandels en kiosken.

Druk: Vonk Zeist

Géén bedankje ...

Drie Stripschriften binnen één maand, dat had u toch niet voor mogelijk gehouden? Of wel soms? Zou het dan toch allemaal weer goed komen? Voor de laatste keer zullen we u lastig vallen met de problemen die Stripschrift geteisterd hebben.
Al die maanden dat er geen Stripschrift verscheen werd er wél door de redactie gewerkt. Hoewel het lang niet altijd gemakkelijk was om gemotiveerd te blijven. Het is weinig inspirerend om na maanden eindelijk 'ns je artikel gedrukt te zien. Het is voor een eindredacteur om dol te worden, als je telkens gedwongen wordt over te gaan tot het samenstellen van dubbel- en, erger nog, driedubbelnummers. En het is om radeloos te worden voor een nieuwsredacteur, als die ziet dat al z'n bijelkaar gezochte nieuws maar blijft liggen, en zeer snel verandert in'ouds' U begrijpt, we zijn niet voor niets veranderd van uitgever. Nee, een bedankje aan het adres van de vorige uitgever is wel zeer misplaatst. Maar laten we het gezellig houden. Oorspronkelijk was dit nummer van Stripschrift gepland voor januari. Maar toen zaten we nog middenop de transfer markt. Vonk/Uitgevers, de nieuwe uitgever zag zich genoodzaakt om eerst de laatste twee Stripschriften van vorig jaar uit te brengen.
Het actuele aanknopingspunt, de première van 'De Ballade van de Daltons', is er nu niet meer. Toch heeft deze Stripschrift nog niets van z'n actualiteit verloren. Morris wordt uitputtend aan de tand gevoeld en, middels het laatste interview ooit gemaakt met Goscinny, wordt de lezer een indruk gegeven van het ontstaan van de Lucky Luke tekenfilm. En bovendien, voor het eerst sinds maanden, bevat de nieuwsrubriek weer *actueel* nieuws.
En dat werd eindelijk weer eens tijd...

H. F.

MORRIS: 'STRIP IS ESSENTIEEL EEN VISUEEL MEDIUM, DE TEKST IS BIJKOMSTIG', een interview met de schepper van Lucky Luke, waarin Lucky Luke als film- en stripheld, en de toekomst van de Lucky Luke strip aan de orde komen / pag. 4

GOSCINNY: Wat is er mooier dan als professionele knutselaar je plots in elkaar te draaien? Het laatste interview met Goscinny voor zijn dood, waarin nogal diep op het ontstaan van de tweede Lucky Luke tekenfilm wordt in gegaan / pag. 12

A POOR LONESOME COWBOY, na de scheppers nu de stripheld zélf aan het woord / pag. 16

LUCKY LUKE EN ANDROCLES, een stripherdruk / pag. 20

PARADISE GULCH, een strip herdruk / pag. 24

DE BALLADE VAN DE DALTONS: OPKOMST EN AFGANG VAN EEN MISDADIG KWARTET, Kees de Bree bespreekt de Lucky Luke tekenfilm / pag. 26

DE STRIP ALS AFSTUDEERPROJEKT / pag. 29

AANTEKENINGEN BIJ EEN KUIFJE-FUIFJE, Har Brok en Ernst Pommerel bezochten de cocktail ter gelegenheid van vijftig jaar Kuifje / pag. 31

LA FRANCE, deze keer met veel boekbesprekingen / pag. 33

VICTOR HUBINON, een in memoriam door Dick Matena bij de dood van Hubinon / pag. 36

NIEUWS / pag. 38

HET STRIPSCHAP pag. 42

PI/SIMPELMAN / pag. 43

SOMMAIRE

Le Stripschrift (nouvelle boîte postale nr. 15268 à Amsterdam) de ce mois ouvre avec un dossier Lucky Luke. Il y a des interviews avec Morris, Goscinny et Lucky Luke, une bande dessinée de ce hero et un article sur La Ballade des Daltons. Les autres sujets de Stripschrift 119 sont 50 ans de Tintin, le décès de Victor Hubinon et les rubriques habituelles.

SUMMARY

The Stripschrift (new P.O. box number 15268 in Amsterdam) of this month opens with a portefolio Lucky Luke. It contains interviews with Morris, Goscinny and Lucky Luke. And an article on the Ballade of The Daltons. The other topics of this issue are 50 years Tintin, the death of Hubinon and the usual items.

zelfportret Morris uit 1955

MORRIS:

'Strip is essentieel een visueel medium: de tekst is bijkomstig.'

door Martin Wassington en Rob van Eijck

De tweede film alweer van Lucky Luke, waar blijft de tijd. En die tweede is een stuk beter dan de eerste, de bewegingen zijn vloeiender, de grappen beter. Kortom, het gaat goed met de Belgische tekenfilmindustrie. Wie weet steken ze Disney nog wel eens naar de kroon.

Hoewel, dat zal nog wel verre toekomstmuziek zijn...

Om Morris, u weet wel, Maurice de Bevere, naar zijn mening te vragen over Lucky Luke als filmheld, zijn we naar Brussel afgereisd, naar een mooi, doch sober ingericht huis, in een moeilijk te vinden buitenwijk van deze fraaie hoofdstad. Terwijl wij de grootste moeite hadden om alle konsumpties te verorberen die een zeer gastvrije mevrouw Morris met niet aflatende energie uit de keuken aansleepte, praatte Morris intussen rustig door over Lucky Luke als film en vanzelfsprekend ook als strip (we zijn per slot van rekening primair een stripblad) en over de toekomst van Lucky Luke, nu scenarist Goscinny is overleden. Dat Morris en Goscinny het niet op alle punten volledig eens waren, bleek al dadelijk, toen Maurice de Bevere vertelde dat hij net terug was van een presentatiekampagne van 'De ballade van de Daltons' in Frankrijk.

M: De presentatie van die film ging natuurlijk in eerste instantie om publiciteit, maar ik houd daar niet zo erg van. Goscinny had op dat gebied heel andere principes dan ik, hij vond dat een stripauteur zoveel mogelijk voor het publiek moet verschijnen en zo meer, maar ik vind dat niet. Ik vind dat het enige dat telt ons werk en onze stripfiguren zijn.

– Er zijn toch een heleboel mensen die graag willen weten wie nou Lucky Luke maakt.

M: Misschien wel, maar dat is toch een minderheid. Stripteknaars maken toch geen deel uit van de showbusiness?

– Jawel! Indirekt, want het is een massamedium.

M: Ja, maar onze figuren zijn het belangrijkste. De persoon van de tekenaar heeft daarmee niets te maken.

– Maar de stripfiguur komt voort uit de persoon die u bent.

M: Ja, maar ik zie dat toch anders en was het daarom ook niet eens met Goscinny.

– U heeft nooit veel meegedaan aan publiciteit, aan stripcongressen en dergelijke.

M: Nee, ik doe daar gewoonlijk niet aan mee. Als ik daar wel aan mee zou doen, aan al die congressen en al die conventies, dan zou ik niets anders meer kunnen doen. Het worden er hoe langer hoe meer. Hoewel, ik geloof toch dat het de laatste tijd wat verminderd is, ook de fanzines, het grootste deel daarvan is nu verdwenen.

– Vindt u die publiciteit alleen maar akelig of af en toe toch wel leuk?

M: Ik vind het niet akelig, maar nogal onaangenaam. Je moet je dan in het publiek aanstellen...

– Er is over u in de fanzines niet zo gek veel geschreven...

M: In het begin wel, maar later toch minder. In *Giff-wiff* nogal veel. Ik heb eens een voordracht gehouden op de Vrije Universiteit van Brussel over stripverhalen, en die voordracht werd in *Giff-wiff* gepubliceerd. Maar later is er over mij niet zo heel veel meer verschenen.

– Klopt het, dat Lucky Luke een strip is waarvan een nieuw album niet gelijk in miljoenen verkoopt, maar op den duur, doordat hij lang blijft lopen, die grote oplagen toch wel

haalt?
M: Ja, maar toch is de oplage van een eerste druk in Frankrijk een half miljoen eksemplaren!
– En de Nederlandstalige oplage?
M: Rond de 200.000 en als de voorraad op is wordt er herdrukt. Dat is een verplichting, anders verliezen ze de rechten. Kontraktueel moeten ze binnen een jaar nadat de oplage uitgeput is een herdruk maken, anders zijn ze de rechten kwijt.
– Hoe kontroleert u dat?
M: Dat is natuurlijk moeilijk, maar tot nu toe heb ik geen last gehad. Ze zullen wel herdrukken, want het is een suksesvolle strip en er wordt aardig aan verdiend.
– Heeft u enig idee van de totaal-oplage van Lucky Luke?
M: In alle talen samen? Het is onmogelijk dat te weten, want er zijn landen waarvan ik hoegenaamd niet weet in hoeveel eksemplaren het gedrukt wordt. En al wist ik het, dan zou ik het liever niet zeggen, wegens mijn belastingkontroleur.
– In hoeveel talen verschijnt Lucky Luke?
M: Een twintigtal. In het Frans, Nederlands, Engels, Zweeds, Deens, Noors, Fins, Duits, Joegoslavisch, Grieks, Spaans, Catalaans, Portugees, Arabisch, Turks, Italiaans, Vietnamees, Braziliaans, Argentijns, Bretons, Pools, IJslands en Japans. Er zijn ook een heleboel piratenuitgaven! In Turkije bijvoorbeeld, die betalen nooit auteursrechten. Ze vinden dat geld op straat smijten... Het is bijzonder moeilijk om daar iets aan te doen. Ik heb eens een brief gehad van een andere Turkse uitgever, die me zei dat hij het op zich nam om die piraten-uitgever een kort geding aan te doen, als hij de rechten voor Turkije kreeg. Hij beloofde me auteursrechten te zullen betalen. Maar hij heeft ook nooit iets betaald... De naam van die uitgeverij was dan ook 'Agence Copyright'...

Generaal als Lucky Luke

Franse Censuur

– U bent weg bij Dupuis, maar De ballade van de Daltons staat nu in Robbedoes.
M: Een heleboel mensen denken dat ik terugkeer bij Dupuis, omdat *De ballade d*aarin verschijnt. Maar dat is niet waar, dat verhaal verschijnt daarin gewoon eenmalig. Het betekent niet dat volgende verhalen van Lucky Luke ook in *Robbedoes* zullen verschijnen.
– Is er nooit rancune geweest, bij u of bij Dupuis?
M: Ja, van Dupuis toch wel. Hij heeft me een proces aangedaan, maar daar is nooit iets van terecht gekomen, omdat Dupuis wel inzag dat hij ongelijk had.
– Als reden voor uw vertrek bij Dupuis is wel opgegeven dat u onder de censuur uit wilde.
M: Nee, dat heeft er niets mee te maken.
– 'n Financiële reden dan?
M: Och... Bovendien vond ik dat Dupuis zijn werk als uitgever niet goed deed. Ik dacht dat ik alle belang had bij mijn vertrek, en ik heb gelijk gekregen. Ik koos een Franse uitgever om in Frankrijk beter verspreid te worden.

Blunder als Lukcy Luke

– Franse cencuur op Belgische strips...
M: Inderdaad, sinds ik bij een Franse uitgever gekomen ben, heb ik niet de minste last meer met die censuur. Die Franse censuur was eigenlijk een soort protectionisme: hij was dubbel streng voor alles wat uit het buitenland kwam. Ze vonden het natuurlijk niet leuk dat de twee voornaamste stripweekbladen, *Tintin* en *Spirou,* uit België kwamen. Ze profiteerden dus van de censuur door bijzonder streng te zijn tegen alles wat we maakten. Daaruit volgde ook dat Dupuis, wetende dat de Franse censuur zo streng was, ook dubbel streng was tegen ons, dat hij een soort pré-censuur uitoefende op alles wat we hem voorlegden.
– Hoe ging dat in de praktijk?
M: Ik heb bijvoorbeeld de omslagen van sommige albums drie- of viermaal terug moeten herbeginnen, zoals de omslag van *Navijver in Painful Gulch:* de eerste keer stond er een fles alkohol in de hoek, en dat mocht niet, en daarna waren de twee vijandige kampen aan het vechten en dat mocht ook al niet. Er mochten geen revolvers op en zo meer.
– Is er tegenwoordig wezenlijk iets veranderd met de censuur?
M: Ja, ik mag nu doen wat ik wil. Maar ik heb daarvan nooit misbruik gemaakt, ik heb nooit iets pornografisch getekend of zo. Ik heb nooit iets gemaakt zoals dat boekje met *De seks-avonturen van Lucky Luke.* Dat boekje schijnt van een Antwerpenaar te zijn.
– Heeft u nog iets tegen dat boek ondernomen?
M: Ja. In het begin heb ik nog even gewacht omdat ik dacht dat het alleen in sex-boetiekjes verkocht werd. Maar nee hoor, zelfs in grote warenhuizen stonden hele stapels van die boekjes, vlak naast de mijne! Dus hebben Dargaud en ik daar een aktie tegen ondernomen. Het is er nooit van gekomen om een kort geding aan te spannen, want de makers hebben beloofd ermee te zullen ophouden. Maar dat schijnt toch niet het geval te zijn, want er schijnen steeds herdrukken te komen. We zullen er toch iets tegen moeten doen...
– Maakt u zich er druk om?
M: Nou nee, niet speciaal. Maar het is slecht gedaan, het is niet leuk. Het is slecht getekend ook. Het boekje is nu trouwens al in drie talen verschenen: in het Nederlands, in een zeer slechte Franse vertaling, en ook in het Duits. Het is moeilijk om iets tegen de verspreiding in Nederland te doen, want het feit dat het pornografisch is, betekent niets in Nederland...

De ballade

– U bent dus naar Dargaud

gegaan, en die heeft nu een klein album uitgebracht van De ballade van de Daltons, met achterin twee korte verhalen...

M: Ja, maar die zijn niet van mij. Die zijn van een paar jonge tekenaars die zich er sedert enkele jaren op hebben toegelegd om zoveel mogelijk mijn stijl te imiteren, om Lucky Luke voor reklame e.d. te tekenen. Want er komt een heleboel publiciteit aan te pas... Ze doen dat natuurlijk met mijn toestemming, die verhalen worden door mij gesuperviseerd. Ook de strip van *De ballade van de Daltons* is door die twee tekenaars gedaan, hoewel mijn handtekening er wel onder staat.

– Had u die strip niet liever zelf getekend?

M: Het is erg ondankbaar werk om een strip te maken naar een film. Het wordt nooit een goede strip, het is slechts een adaptatie. Het volgende album zal ik natuurlijk weer zelf tekenen. Ik had trouwens geen tijd om *De ballade van de Daltons* zelf te tekenen, want ik had mijn handen vol met de film. Dat was bijzonder veel werk. Ik ben er zeker twee en een half jaar aan bezig geweest.

– Wat is uw aandeel erin geweest?

M: 't Is zo gegaan: Goscinny heeft een soort geraamte van het verhaal geschreven en daarna zijn we een tiental malen samengekomen, Goscinny, Pierre Tchernia en ikzelf, om het verhaal helemaal in detail uit te werken, sequentie per sequentie. Toen dat gedaan was, heb ik een storyboard gemaakt, een soort stripverhaal in schetsvorm van de hele film.

En ik heb ook de modelsheets gemaakt, de modellen die door de animateurs gebruikt moeten worden. Alle figuren uit de film stonden daarop, met de voornaamste gelaatsuitdrukkingen, perspektief, verhoudingen en zo meer. Dan had ik ook de supervisie van de hele animatie. De animatie werd eerst gedaan in potlood, die tekeningen werden verfilmd op 16mm, en daarna werd dat herhaaldelijk geprojekteerd om te zien of de animatie goed was.

– Wat is voor u het grote verschil tussen de eerste en de tweede Lucky Luke-film?

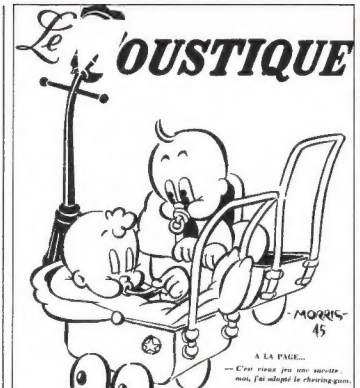

omslag Le Moustique

M: Dat de animatie van de tweede film veel beter is. De tweede is veel soepeler, en ook veel leuker. Vooral de figuur van Rataplan, voor hem is een zeer leuke manier van lopen gevonden. Ja, de animatie is veel en veel beter. Er waren twee animateurs bij van de vorige film, maar alle anderen waren nieuw. Het vergt grote kwaliteit, en ge moet een zeer goed tekenaar zijn om dat te kunnen doen, en ge moet bovenal zin voor beweging hebben.

De filmstem is anders

– U bent ook bij de tekenfilm begonnen.

M: Ja, ik ben begonnen in een kleine studio hier in Brussel. Daar heb ik Franquin leren kennen, en Peyo is er later ook bijgekomen. Maar Peyo heeft het nooit verder gebracht dan gouacheur, dus iemand die plakkaatverf aanbrengt op de achterkant van het cellofaan.

– Kunt u de werkwijze bij tekenfilm van toen en nu vergelijken?

M: Oh, da's helemaal anders. Eerst en vooral is het op het gebied van de sonorisatie veel gekompliceerder. De filmpjes die we destijds hebben gemaakt waren liedjes die we animeerden, Franse folkloristische liedjes.

Vroeger moesten alle tekeningen met de hand van potlood overgezet worden op cellofaan en nu wordt dat gewoon met Rank-Xerox, met fotokopie gedaan. Daarmee wordt natuurlijk erg veel werk uitgespaard.

– Bestaat Belvision eigenlijk nog?

M: Ja, Belvision is niet helemaal teniet gedaan. Er werken nog vier of vijf mensen. Ze hebben onlangs nog twee korte films gemaakt, één met *Chick Bill* en juist daarvóór één met *Dommel*. Het is moeilijk die filmpjes te verspreiden, want in de bioskopen is er bijna geen vraag meer naar tekenfilmpjes. Ik vind dat spijtig, want ik vond het vroeger aangenaam als ze korte tekenfilmpjes vóór de hoofdfilm projekteerden.

Dat gebeurt nu niet meer.

– Zou het niets voor de televisie zijn?

M: Jaaa, maar ze kosten te veel voor de TV, want het is full-animation, terwijl voor televisie gewoonlijk een soort semi-animatie gebruikt wordt, een veel ekonomischer methode.

– Het is natuurlijk erg fascinerend om aan een tekenfilm te werken?

M: Ja, als ge uw figuur ziet bewegen op het doek, en hoort spreken en zo meer, dan leeft hij helemaal. Voor veel lezers in het soms een ontgoocheling om de stem van de stripfiguur te horen, want iedere lezer projekteert op een figuur een eigen stem, en als ze in de film dan een andere stem horen, zijn ze teleurgesteld, want ze hadden het zich zo niet voorgesteld. Hergé heeft me verteld dat hij een brief heeft gekregen van een lezer die naar de film van Kuifje was gegaan, en schreef: die film is goed, maar de stem van Kuifje is niet dezelfde als die in de strip...

– Heeft u zelf de stem van Lucky Luke uitgezocht?

M: Ik heb dat samen gedaan met Tchernia. Hij is zeer nuttig geweest voor het geluid, want hij kent alle akteurs.

Amerikaanse avonturen

– U bent naar Amerika gegaan.

M: Ja, ik heb daar zes jaar gewoond.

– Wilde u in Amerika gaan werken of was het meer een studiereis?

M: Het was toch meer een studiereis. Toen ik vertrok, was ik niet van plan er zo lang te blijven. De bedoeling was eigenlijk om te zien op welke manier ze daar stripverhalen maken, ze hebben immers de reputatie om daar de eerste van de wereld in te zijn. Dat is misschien niet helemaal juist, maar ze hebben er wel een industrie van gemaakt. En ik wilde ook wel eens het landschap zien, het Westen en zo. Wat er is overgebleven van *Het Wilde Westen*. Ik vertrok op het eind van '48, dus toen was ik al enkele jaren met Lucky Luke bezig.

Ik heb Lucky Luke gekreëerd op het einde van '45, geloof ik. Maar ik ben niet helemaal zeker. Hij is in '46 voor het eerst verschenen of was het '47...?

– Hebt u in Amerika ook in tekenfilmstudio's gewerkt?

M: Nee, het was daarvoor een slecht moment. Toen we in Los Angeles waren, vernamen we dat Walt Disney juist een groot aantal personen had afgedankt. Er was een krisis, geloof ik. We zouden misschien hebben geprobeerd daar te komen, maar het was uitgesloten door het feit dat hij juist een heleboel tekenaars afdankte.

– Waren er geen andere studio's dan die van Disney?

M: Ja, er waren wel andere, maar die hadden waarschijn-

overgenomen door Sergio Leone?

lijk dezelfde financiële moeilijkheden.

– Wat hebt u al die zes jaar daar gedaan?

M: In die tijd heb ik doorgewerkt aan Lucky Luke, maar ik heb ook het een en ander gedaan aan Amerikaanse comics. Ik heb humoristische verhalen getekend voor comicbooks. Maar ik heb er weinig plezier aan beleefd, want het ging op een erg industriële schaal: iemand maakte een scenario, ik tekende het in potlood en iemand anders inktte die weer. Ik werkte daar met een paar andere tekenaars in een soort studio. Maar ik heb daar niet erg veel getekend, want ik had mijn werk voor België. Dat wilde ik natuurlijk niet laten vallen.

– Heeft u veel rondgereisd in Amerika?

M: We zijn van New York naar Los Angeles gegaan in een auto, om het land goed te kunnen zien. En we zijn in Mexico geweest, Jijé is daar langer gebleven. Dat was een bijzonder leuke reis, ik heb daar veel plezier aan beleefd.

–Hebben jullie veel gekke dingen meegemaakt?

M: Ja, we waren jong, hè…

– Kunt u daar een leuk verhaal over vertellen?

M: Niet speciaal, ik heb weinig geheugen voor die dingen… Niet speciaal, nee…

Ander ritme

– Hoe bent u van tekenfilmer striptekenaar geworden?

M: De tekenfilmstudio is failliet gegaan. Het was vlak na de oorlog en omdat toen de Amerikaanse tekenfilms weer naar Europa kwamen, was het niet mogelijk daar zelf nog mee voort te gaan. Dat was het einde van die studio. We hebben toen een beroep gekozen dat als het ware in dezelfde lijn ligt, en zijn strips gaan tekenen. Hoewel de similariteit van de twee meer apparent is dan reëel, vind ik. Het zijn toch twee heel andere media. Wanneer u bijvoorbeeld een album neemt en u gaat dat zo getrouw mogelijk overbrengen in een film, dan komt daar niets van terecht. Ge hebt dat gezien met Asterix, dat gaat niet.

Eerst en vooral is het ritme anders. In een stripverhaal kan de lezer terugkeren naar het vorige beeld en hij kan zo lang als hij wil blijven staan op één beeld: het ritme kan gekozen worden door de lezer zelf. Maar bij een film wordt het ritme, de snelheid dus van lezing, aan de kijker opgelegd. En ook de gags zijn anders, die gebeuren meer in de beweging. In elk geval hebben we vastgesteld dat de meeste gags die zeer goed overkomen in het boek niet geschikt zijn voor een film, en omgekeerd.

– Dat is dus de reden waarom er voor de films nieuwe scenario's zijn geschreven?

M: Ja, daarop heb ik steeds aangedrongen. Wel zijn er hier of daar kleine stukjes uit de albums overgenomen of geadapteerd, aan de film aangepast, maar over het geheel zijn het toch nieuwe scenario's.

– Als ik het album van De Ballade lees, valt het me op dat alle bekende figuren uit de albums er in voorkomen, het is vertrouwd.

M: Ja, en sommige gags ook wel, maar toch in minderheid. De figuren van de Daltons komen er in voor, natuurlijk, en inderdaad ja, de lijkbidder en de Chinees en zo meer. Sommige figuren komen ook voor in de eerste film, zoals de rechter. De meest interessante passage in de film is een soort parodie, een persiflage op de muzikale Amerikaanse komedies van de jaren dertig, veertig. Daaruit hebben we wat cliché's en verwerkt in de droom van Joe Dalton. In de strip is daar weinig van over. Dat is typisch een van de dingen die je gemakkelijk in een film kunt doen, maar niet in een strip.

De idiote Daltons

– Lucky Luke is wel veranderd, hè?

M: Ja, maar de laatste tien jaar niet meer zo. Daarvóór wel ja, alle stripfiguren veranderen. Stukje bij beetje komt er verandering in. Ge probeert hem meer karakter te geven, ge probeert ook iets te veranderen aan het uiterlijk. In het begin tekende ik meer in de Disneystijl, en ook in de stijl van Popeye van Segar. Maar dat heeft niet lang geduurd. Het was een soort tekenfilmstijl, als ik me goed herinner hadden de figuren zelfs maar vier vingers, zoals dat gewoonlijk gedaan werd in tekenfilms.

– Die begin-verhalen waren ook wat bloederiger.

M: Ja, die waren wat brutaler, hè. Maar ik geloof dat alleen Phil IJzerdraad doodgeschoten werd… Zelfs vóór de censuur vielen er weinig doden. Het is nu een soort principe geworden, dat er geen doden vallen. Ik vind het leuker om op het eind van een verhaal een andere oplossing te vinden dan iemand gewoon maar dood te laten schieten.

Dat is te gemakkelijk.

– En bovendien ben je die figuur dan kwijt. Daar heeft u leergeld mee betaald, hè?

M: Ja, inderdaad, in het geval van de Daltons. Met hen heb ik een dwaasheid begaan, in het begin, toen ik ze heb laten doden.

– Er is weinig gelijkenis tussen uw Daltons en de echte Daltons.

M: Er is toch een belangrijke overeenkomst: ik ben ervan overtuigd dat de echte Daltons ook nogal idioot waren, Ik heb, toen ik in New York was, de archieven over de Daltons bestudeerd, en soms is het heel moeilijk om uit te maken wat historisch is en wat legendarisch is, maar ik heb toch vastgesteld dat de meeste van hun hold-ups slecht voorbereid waren, met veel bloedvergieten en weinig buit. Bijvoorbeeld toen ze in Coffeyville tegelijkertijd die twee banken aanvielen… Toen alles voorbij was, heeft men het gestolen geld teruggevonden, en er werd méér geld teruggevonden dan er in de bank gestolen was!

– Billy the Kid was ook een beetje gestoord, hè

M: Ik geloof het wel, maar die heb ik meer gepresenteerd als een soort nozem, als een kwajongen.

– Wat vindt u van de manier waarop dergelijke lieden in Amerikaanse films worden afgebeeld?

M: De Amerikanen maken die bandieten dikwijls bijna tot helden, ze maken er een soort Robin Hoods van. Jesse James bijvoorbeeld, en dat gegeven hebben we gebruikt in ons verhaal om daar juist het tegenovergestelde van te maken, om hem te demystificeren, als het ware. Maar in het geval van de Daltons... Men heeft zich afgevraagd waarom ze geprobeerd hebben bandiet te worden. Ik geloof dat het antwoord op die vraag de volgende is: Jesse James en de Jamesboys waren neven van de Daltons, en de Daltons hebben de reputatie van Jesse James willen overtreffen.

– Bij de Daltons zijn er twee volkomen kleurloze...

M: Ja, de tweede en de derde.

– ...en de andere twee zijn min of meer tegengesteld.

M: Oh, bijzonder goed, hij paste zich bijzonder goed aan de stripfiguren aan. Hij maakte voor mij niet hetzelfde soort scenario's als voor Uderzo. In mijn geval heeft hij zich volledig aangepast aan de strip zoals ik die op dat moment maakte. Als hij zijn teksten schreef, wist hij al precies hoe ik het zou tekenen. Hij kende ook alle cliché's van de western. Hij is ook in Amerika geweest, dus hij kende dat.

– Heeft u hem daar niet ontmoet?

M: Ja, in New York. Toen ik hem leerde kennen, werkte hij voor een uitgeverij van postkaarten, van met de hand getekende nieuwjaarskaarten. Hij probeerde toen juist een televisie-apparaat op krediet te kopen, maar hij heeft dat krediet niet gekregen. Ik heb hem

M: Het idee, het basisonderwerp, kwam hetzij van mij, hetzij van Goscinny en dan praatten we er langdurig over om te zien of het onderwerp zich leende om er een lang verhaal van te maken. Als we daarover akkoord waren, schreef Goscinny het verhaal pagina voor pagina, soms met aanduiding van close-up en longshot en zo. Maar daarin nam ik alle vrijheid, want ik vind dat het regisseurswerk bij de tekenaar behoort en niet bij de scenarist.

– De dialoog is een belangrijker rol gaan spelen in de loop van de serie.

M: Ja, dat was Goscinny. Zijn humor was tamelijk literair. Daardoor is Lucky Luke meer gesofistikeerd geworden dan vroeger. Aanvankelijk was ons gezegd dat we voor kinderen

nen worden?

M: Volgens mij wel. Het ideaal is natuurlijk een soort strip als Asterix, en enigszins toch ook wel Lucky Luke. Er zijn verschillende niveaus in de verhalen. De zeer jeugdige lezers vinden er iets anders in dan de volwassenen.

De laatste verhalen zijn niet de beste die ik gemaakt heb.

Maar ik ben er van overtuigd dat Goscinny toen al een beetje op de helling was.

Dat geldt ook voor Asterix: het laatste verhaal, *Asterix en de Belgen*, is lang niet het beste verhaal dat hij geschreven heeft.

– Heeft Goscinny zich min of meer doodgewerkt?

M: Nee, hij is niet gestorven omdat hij teveel gewerkt heeft. Zijn gezondheid liet veel te wensen over en bovendien had

Reklame van de ene stripheld voor de andere

M: Niet echt tegengesteld, maar verschillend van karakter. Averell is de populairste, dat zie ik aan brieven en zo.

– Krijgt u veel fanmail?

M: Oh, ik krijg regelmatig fanmail, maar niet overdreven veel. Vroeger kreeg ik meer, geloof ik, dan nu. Maar gewoonlijk schrijven ze om een tekening te vragen.

Met en zonder Goscinny

– Wat betekent het voor u dat Goscinny dood is?

M: Ja, wat betekent het... Het betekent dat ik in het vervolg weer alleen moet werken, zoals ik het in het begin deed. Ik heb tot nog toe niemand kunnen vinden die de scenario's van Lucky Luke zo goed zou kunnen schrijven als Goscinny. Als ik Goscinny niet had ontmoet, dan zou ik nooit een scenarist genomen hebben. Goscinny had zeer veel talent.

– Hoe ging die samenwerking?

daar onlangs aan herinnerd en hij wilde dat niet graag horen... Over zijn moeilijke beginperiode hoorde hij nooit graag iets. Een Amerikaan spreekt graag over zijn moeilijke periode, van 'rags to riches', maar Goscinny niet.

– Hoe heeft u hem ontmoet?

M: Door Jijé, die hem bij toeval had leren kennen. Hij zei tegen mij: ik heb daar een leuke kerel ontmoet, een Fransman die je absoluut moet leren kennen. Hij had onmiddellijk gezien dat Goscinny een bepaald gevoel voor humor had, waarvan ik gebruik zou kunnen maken.

– Zal de verhaalstijl van Lucky Luke in de toekomst gaan veranderen?

M: Ik zal niet proberen pseudo-Goscinny-verhalen te gaan maken. Ik weet het niet, het zal misschien wel een beetje anders worden.

– Had u veel inbreng in de dialoog?

van een jaar of acht tekenden, dus dat we er geen moeilijke dingen in moesten brengen. Maar later bleek dat Lucky Luke veel door volwassenen werd gelezen en toen hebben we niet de minste skrupules meer gehad om er grappen in te zetten die door kinderen soms niet begrepen worden.

– Heeft dat niet een beetje meegespeeld bij de overstap naar Pilote, omdat u daar een ouder publiek zou hebben?

M: Misschien wel... Het publiek bij *Pilote* was enigszins ouder dan dat bij *Robbedoes*, ja.

– Vindt u het gemakkelijker om voor een ouder publiek te werken dan voor kinderen van een jaar of acht?

M: Ik denk het wel, ja. De mogelijkheden zijn veel groter, vooral in het literaire deel van de strip.

*– De beste strips, zijn dat verhalen die door kinderen èn door volwassenen gelezen kunhij last met de gezondheid van zijn vrouw. Op het einde van zijn leven was Goscinny erg bekommerd... Misschien is het daarom ook wel dat zijn laatste verhalen niet goed waren. Hoewel dat verhaal van *De genezing van de Daltons* wel een erg goed verhaal was.

Andere Scenarist?

– Wat staat er op korte termijn met Lucky Luke te gebeuren?

M: Daar kan ik niets van zeggen. Het volgende album zal wel weer over de Daltons gaan, maar ik ben nog niet ver genoeg met het verhaal om er al iets over te kunnen zeggen.

– Bent u in de toekomst vrij om met een uitgever alle kontrakten te sluiten die u wilt?

M: Ja, natuurlijk.

– Ook met het oudere werk, dat u samen met Goscinny hebt gemaakt?

M: Wat verschenen is bij Dargaud ligt vast bij Dargaud en

wat verschenen is bij Dupuis ligt vast bij Dupuis. Zij bewaren de rechten van de reeds verschenen verhalen, tot ze vrijkomen, vijftig jaar na onze dood.

– Tekent u snel?

M: Och, als het 'n eenvoudige pagina is, kan ik die in een dag tekenen. Als de plaat ingewikkelder is, dan duurt het twee dagen. En er zijn dagen dat het absoluut niet gaat, dat gebeurt ook wel eens. Soms ben ik op het eind van de dag niet tevreden en dan verscheur ik de plaat en herbegin ik 's anderendaags. Vroeger had ik in zo'n geval misschien de hele nacht doorgewerkt om de plaat te hertekenen, maar dat doe ik nu niet meer.

– Werkt u gedisciplineerd, heeft u een indeling wat u wanneer in het jaar gaat tekenen?

M: Nee, dat heb ik niet. Ik denk nooit verder dan een half verhaal.

–Ziet u er tegenop om nu zelf weer uw verhalen te gaan schrijven?

Dat betekent toch een verzwaring van uw taak.

M: Het gaat veel werk kosten, maar ik zie er niet tegenop. Het heeft ook zijn aangename kanten. Het is inderdaad wel een verzwaring, maar misschien vind ik iemand die mij kan helpen bij het schrijven. Bij Eppo zitten een paar goede schrijvers. Martin Lodewijk bijvoorbeeld, die schrijft erg goede verhalen. Zijn humor heeft een stijl die, geloof ik, wel zou kunnen dienen voor Lucky Luke. Ik heb enkele verhalen gelezen van Johnny Goodbye en die zijn tamelijk in dezelfde stijl.

Ik herinner me speciaal zijn boek over Ma Barker en het begin daarvan is helemaal in de stijl van *Calamity Jane.*

Western-blad

– We willen nog even naar Lucky Luke Maandblad. In het laatste nummer daarvan stond dat het een half jaar later zou terugkeren, maar...

M: Ja, dat was de bedoeling. Er is ook een nummer nul gemaakt van de vervolgserie. Dat was op kleiner formaat en het zou, geloof ik, tweemaandelijks gaan verschijnen. Maar het was een zeer slecht moment om te starten, er heerste een echte krisis op dat ogenblik en daarom hebben we het wijzer geacht om het wat uit te stellen. Maar er is nog altijd sprake van en het zal waarschijnlijk nog wel doorgaan. Maar ondertussen heeft Dargaud nogal ongelukkige ondervindingen opgedaan met het maandblad van Achille Talon, van Olivier Blunder. Dat heeft ook niet lang geduurd, er zijn zes nummers of zoiets verschenen. In elk geval is het nog altijd niet het goede moment om zo'n blad te beginnen.

– Was het uw eigen idee of kwam het van Dargaud?

M: Het was een idee van Dargaud. Ik hield er eigenlijk niet zo van, want het is bijna altijd een ontgoocheling voor het publiek, omdat ze verwachten dat het bijna helemaal vol zal staan met Lucky Luke en dat is natuurlijk niet te doen. Dan zou je met een hele studio moeten werken.

– Kon u zelf het werk niet meer aan, omdat Henk Albers een soort persiflage met uw figuren ging maken?

M: Jawel, maar hij heeft me gevraagd om dat te mogen doen, en ik vond het niet slecht. Hij had eerder iets soortgelijks in Pep gedaan en ik vond dat leuk, zodat ik hem de kans heb gegeven het in *Lucky Luke Mensuel* te doen.

– Het was een echt westernblad, hè, met McCoy, Jonathan Cartland... Er stonden sublieme strips in.

M: Ja, dat wel, maar het was zeer slecht gedrukt, zodat er van de buitengewone tekeningen van Palacios niet veel terecht kwam. Ik heb natuurlijk ook meegewerkt aan de redaktie van het blad om vast te stellen wat er in zou verschijnen, en ik heb het idee gehad om iets te publiceren in de stijl zoals Albers die persiflages in Pep tekende.

Dat vond ik leuk, het had iets te maken met Lucky Luke en toch was het iets anders. Ook de techniek was helemaal anders, de kleuren werden direkt op de tekening aangebracht en zo. Albers is een van de weinigen die er in slagen mijn stijl min of meer te imiteren. Hij heeft me toen ook gevraagd of hij een dagstrip mocht maken met Lucky Luke, maar daar is niets van terecht gekomen.

Beeld is essentieel

– Heeft u vroeger ook al verhalen door andere tekenaars laten tekenen, zoals nu de verhalen in het album De ballade van de Daltons?

Billy the Kid, Jesse James en Calamity Jane met een ander uiterlijk dan later in hun biografieën

M: 'n Paar korte verhalen. De gewone albums niet en die zal ik in het vervolg ook allemaal zelf tekenen.

– Waren dat de verhalen in Pilote Pocket?

M: Nee, die heb ik zelf getekend. Ze zijn nog in een album opgenomen, maar die tekeningen hadden eigenlijk niet vergroot mogen worden. Alle onvolkomenheden worden dan te duidelijk. Dat is niet het geval met Uderzo, die tekent subliem. Ik teken nogal rap en soms is de lijn niet helemaal goed, en als ze dat vergroten…

– Wat vind u zelf de beste verhalen van Lucky Luke?

M: De beste periode vind ik de laatste verhalen die ik bij Dupuis gemaakt heb. Hoewel ik moet toegeven dat ik ook aan sommige latere boeken, zoals *De genezing van de Daltons*, veel plezier heb beleefd. Ik vond het een goed verhaal, net zoals *Zijne keizerlijke hoogheid Smith*.

– Wat is volgens u het aantrekkelijke van de strip Lucky Luke?

M: Ik geloof, dat wanneer een auteur zijn strips met veel plezier maakt, zich dat weerspiegelt op de lezer. Dan beleeft ook de lezer er veel plezier aan. En wanneer ik af en toe een album heb gemaakt met tegenzin, omdat het scenario me niet goed beviel, wat meermalen is voorgevallen, zoals met *Apache Canyon* of *Western Circus*, dan heb ik ervaren dat ook het publiek er minder plezier aan beleeft. Ze voelen als het ware dat ik het met tegenzin heb getekend. Andere verhalen heb ik wel met veel plezier gemaakt, zoals *Tenderfoot* en *De postkoets*, dat gemaakt is naar *Stage Coach*, de beroemde film van John Ford.

– Gaat u nog steeds veel naar westernfilms?

M: Minder dan vroeger. Toen zag ik ze allemaal, goed of slecht.

– Ging u ook naar Italiaanse westerns?

M: Ja, maar ik ben nooit speciaal een liefhebber geweest van Italiaanse westerns. Voor mij is het geen echte western, het is een soort karikatuur. En ik denk dat Sergio Leone mijn boeken gelezen heeft, want er zijn sommige passages in zijn films die mij de indruk gaven dat ze uit mijn boeken genomen waren. Onder andere dat een dominee zijn revolver uit zijn bijbel haalt.

– Is dat niet een bekend algemeen gegeven, een revolver in een boek?

M: Dat zou je kunnen zeggen, maar toch, de manier waarop het gepresenteerd werd… Ik zal niet gauw zeggen dat het plagiaat is, maar in dat geval, de camera-instelling en zo… Ik heb ook nog eens verhaal willen baseren op de film *High Noon*. Maar *High Noon* is zó'n klassieker, met de drie eenheden van het klassieke toneel.

– Is het tijdselement dat in die film zo'n belangrijke rol speelt, niet moeilijk in stripvorm over te brengen?

M: Dat is heel moeilijk, ja. Wanneer je wilt aanduiden dat er een lange tijd voorbij is gegaan tussen het ene punt van het verhaal en het volgende punt, moet je bijna altijd beroep doen op een tekst.

– Lucky Luke is over het algemeen een strip met niet zo veel tekst.

M: Ja, ik ga er van uit dat strip essentieel een visueel medium is en dat tekst bijkomstig is. Ik ga niet zover dat ik zeg dat een strip verstaanbaar moet zijn zonder tekst, maar toch blijft het beeld de hoofdzaak.

– Toch zijn er strips die het hoofdzakelijk van de tekst moeten hebben zoals Olivier Blunder.

M: Ja, ik vind het een nadeel in die strip dat alles gebaseerd is op de tekst, en daarom is het een minder goede strip.

– Aan welke voorwaarden moet een strip voldoen om een goede strip te zijn?

M: Het moet essentieel visueel zijn, het beeld moet de hoofdrol spelen. En het moet ook goed getekend zijn. Men zegt soms dat een slechte tekenaar een goede strip kan maken, maar ik vind dat niet, hoewel er soms grensgevallen zijn.

– Er zijn ook goede tekenaars die geen goede strips kunnen maken. Wat missen zij?

M: Het verhalende, de zin om met opeenvolgende beelden te vertellen, wat essentieel is in een stripverhaal. Het is de kunst om iets te vertellen met opeenvolgende tekeningen. Hans Kresse bijvoorbeeld is een fantastische tekenaar, maar hij maakt niet zo'n goede strip, het is meer literatuur. Het ritme ontbreekt, het is een opeenvolging van gewone illustraties. In een stripverhaal is elk beeld, als het apart beschouwd wordt, zonder waarde. Het krijgt alleen maar waarde in de funktie van hetgeen voorafgaat en van hetgeen volgt. Het heeft alleen maar waarde door de opeenvolging van de beelden en dat maakt juist het verschil uit met een illustratie.

– Er is de laatste zeven, acht jaar bij veel striptekenaars de neiging om meer nadruk te leggen op aparte tekeningen door de kaders te doorbreken, door met ongelijke stroken te werken en bepaalde tekeningen heel groot uit de pagina te halen. Wat vindt u daarvan?

M: Ja, sommigen doen dat graag. Dat stoort me een beetje, die onregelmatigheden. Een goede strip vind ik rustiger lezen met gelijkmatige beelden en opeenvolgende stroken van gelijke grootte. Natuurlijk moet je wel gebruik maken van langere beelden en kortere. Dat is een van de mogelijkheden die de strip heeft en de film niet: wij kunnen van cinemascope overgaan op kleinbeeld of zelfs op cinemascope in de hoogte, dat wel. Maar er moet toch een zekere discipline bestaan, vind ik.

Striptekenen moet

– Heeft u er weer zin in om met een nieuw Lucky Lukeverhaal te beginnen?

M: Ja hoor. Verwondert dat u? Men heeft mij al vaak de vraag gesteld: heeft u nooit zin om eens iets anders te doen dan Lucky Luke? Nee hoor. Ik voel een behoefte om verder aan Lucky Luke te werken. Striptekenen is geen vak dat je beoefent om geld te verdienen. Dat doe je omdat je het moét doen. Ik heb er erg veel plezier in. Ik vind het hoe langer hoe leuker. Ik leer nog altijd bij. Men denkt vaak dat ik nu vlugger werk dan vroeger, maar dat is hoegenaamd niet het geval. Ik heb om een pagina te tekenen nog minstens evenveel tijd nodig als vroeger, misschien wel meer. Je gaat jezelf steeds hogere eisen stellen, ik heb een zekere discipline, een zekere strengheid in de mise-en-scène die ik vroeger niet had. Dat zal de lezer wel ontsnappen, dat geef ik toe, maar je doet dat voor je eigen plezier.

	verhaal	aantal pagina's	eerste verschijning nederlandstalig		albumuitgave	
1	Arizona 1880	(20)	1947	Robbedoes Almanak	A 3 Arizona	1951
2	Dick Diggers goudmijn	(25)	1947	R 376-400	A 3 Dick Dick Diggers goudmijn	1949
3	Losse grijs	(2)	1947	R 401 402	A 1 Dick Diggers goudmijn	1949
3	De dubbelganger van Lucky Luke	(23)	1947-48	R 403-425	A 1 Dick Diggers goudmijn	1949
4	Rodeo	(18)	1948	R 426-443	A 2 Rodeo	1950
5	Dasperado City	(21)	1948-49	R 444-464	A 2 Rodeo	1950
6	Goudrush naar Buffalo Kreek	(18)	1949	R 465-482	A 2 Rodeo	1950
7	Lucky Luke tegen Caesar Sigaret	(17)	1949	R 483-499	A 3 Arizona	1951
8	Joe Kruitdamp komt terug	(17)	1949-50	R 500-516	A 4 Avonturen in het westen	1952
9	De zaag knalt	(11)	1950	R 517 527	A 4 Avonturen in het westen	1952
10	Harde knoesten	(17)	1950	R 528-544	A 4 Avonturen in het Westen	1952
11	Schoonmaak in Red City	(20)	1951	R 583-595	A 5 Lucky Luke tegen Pat Poker	1953
12	Vogelvrij	(34)	1951 52	R 596-629	A 6 Vogelvrij	1954
13	Aarm in Tumbleweed	(24)	1952	R 633-652	A 5 Lucky Luke tegen Pat Poker	1953
14	De gebroeders Dalton komen terug	(10)	1952	R 653-662	A 6 Vogelvrij	1954
15	Dr. Doxey's elixer	(22)	1952-53	R 663-684	A 7 Dr. Dr. Doxey's elixer	1955
16	Mensenjacht	(22)	1953	R 685-706	A 7 Dr. Doxey's elixer	1955
17	Phil IJzerdraad	(28)	1954	Moustique	A 8 Phil IJzerdraad	1957
*18	Lucky Luke en Pif	(8)			A 8 Phil IJzerdraad	1957
19	Spoorweg door de prairie	(44)	1955-56	R 804 827	A 9 Spoorweg door de prairie	1957
20	Hemle 'n Pancake Valley	(4)	1955	Sprint 5		
21	Andricales	(4)	1956	Sprint 11		
22	Blauwvoeten op het oorlogspad	(44)	1956	R 836-855	A10 Blauwvoeten op het oorlogspad	1958
23	Paardendieven	(4)	1956	Sprint 49		
24	De bende van Joss Jamon	(44)	1956-57	R 864 889	A11 De bende van Joss Jamon	
25	De neven Dalton	(44)	1957	R 892 1013	A12 De neven Dalton	1958
26	De rechter	(44)	1957-58	R 1020 1042	A13 De rechter	1958
27	De trek naar Oklahoma	(44)	1958	R 1046 1070	A14 De trek naar Oklahoma	1960
28	De Dalons breken uit	(44)	1958 59	R 1076 1102	A15 De Da tons breken uit	1960
29	Boottocht op de Mississipp.	(44)	1959	R 1111 1132	A16 Boottocht op de Mississippi	1961
30	In het spoor van de Daltons	(44)	1960	R 1138 1159	A17 In het spoor van de Daltons	1962
31	In de schaduw der boomtoms	(44)	1960	R 1161 1182	A18 In de schaduw der boomtoms	1962
32	Nauwe in Painful Gulch	(44)	1961	R 1186-1207	A19 Nauwe in Painful Gulch	1962
33	Billy The Kid	(44)	1961	R 1210 1231	A20 Billy the Kid	1962
34	De Zwarte Heuvels	(44)	1961-62	R 1232 1253	A21 De Zwarte Heuvels	1963
35	De Dalons in de blizzard	(44)	1962	R 1256 1277	A22 De Dalons in de blizzard	1963
36	De Dalons op vrije voeten	(44)	1962	Pensen Libere	A23 De Dalons op vrije voeten	1964
37	De karavaan	(44)	1962 63	R 1281 1302	A24 De karavaan	1964
38	De spookstad	(44)	1963	R 1306-1327	A25 De Spookstad	1965
39	De Daltons kopen zich vrij	(44)	1963 1964	R 1331 1352	A26 De Daltons kopen zich vrij	1965
40	Het Zes Cavaleris	(44)	1964	R 1356-1377	A27 Het 20e Cavalerie	1966
41	Het escorte	(44)	1964-65	R 1380-1401	A28 Het escorte	1966
42	Prikkeldraad in de prairie	(44)	1965	R 1411 1422	A29 Prikkeldraad in de prairie	1967
43	Calamity Jane	(44)	1965-66	R 1437 1458	A30 Calamity Jane	1967
44	Lucky Luke eens anders dan anders	(1)	1966	Le Point en Stripschrift 38½ (1972)		
45	Torilla's voor de Daltons	(44)	1966	R 1466 1487	A31 Torilla s voor de Daltons	1967
46	De weg door de schemering	(2)	1966	Spirou Special Etudiants en Strip schrift 39-49 (1972		
47	De postkoets	(44)	1967	R 1504 1525	A32 De postkoets	1969
48	Tenderfoot	(44)	1967-68	R 1537 1558	A33 Tenderfoot	1970
49	Alle bagijn is mooiijk	(9)	1968	Pep Parade 1	A39 De nijstoorlog	1973
50	Dalton City	(44)	1968	Pep 6906-6923	A34 Dalton City	1970
51	Hola de panola	(16)	1968	Pep Parade 1	A39 De nijstoorlog	1973
52	'n Wandeling door de stad	(8)	1970	Pep Parade 2	A39 De nijstoorlog	1973
53	Jesse James	(44)	1969 70	Pep 6943- 7007	A35 Jesse James	1971
54	Ruffelrog	(16)	1970	Pep Parade 2	A39 De nijstoorlog	1973
55	Western Circus	(44)	1970	Pep 7024-7038	A36 Western Circus	1972
56	Apache Canyon	(44)	1971	Pep 7103 7118	A38 Apache Canyon	1973
57	Ma Dalton	(44)	1971	Pep 7139 7149	A37 Ma Dalton	1972
58	De premiejager	(44)	1973	Pep 7320-7341	A40 De premiejager	1974
59	De grootvorst	(44)	1973-74	Pep 7342 7412	A41 De grootvorst	1975
60	De erfenis van Rataplan	(44)	1974	Pep 7414 7435	A42 De erfenis van Rataplan	1975
61	Keapon in de prairie	(16)	1975	Pep 7518	A46 Zeven korte verhalen	1977
62	Westerse gastvrijheid	(16)	1975	Pep 7521	A46 Zeven korte verhalen	1977
63	Mavenick	(16)	1975	Pep 7524	A46 Zeven korte verhalen	1977
64	De legendarische held	(16)	1975	Pep 7527	A46 Zeven korte verhalen	1977
65	De handelaar	(16)	1975	Pep 7530	A46 Zeven korte verhalen	1977
66	Een gevaarlijke overtocht	(16)	1975	Pep 7533	A46 Zeven korte verhalen	1977
67	Sonora Colt majeur	(16)	1975	Pep 7536	A46 Zeven korte verhalen	1977
68	De Witte Ridder	(44)	1976	Eppo 7601 7622	A43 De Witte Ridder	1976
69	De genezing van de Daltons	(44)	1976	Eppo 7623 7644	A44 De genezing van de Daltons	1977
70	Zine keizerlijke hoogheid Smith	(44)	1976-77	Eppo 7645-7713	A45 Zijne keizerlijke hoogheid Smith	1977
71	De zingende draad	(44)	1977	Eppo 7728 7747	A47 De zingende draad	1978
72	I'm a poor lonesome horse	(2)	1978	Eppo 7843		
73	De ballade van de Daltons	(22)	1978	Eppo 7845 7861		

(gebaseerd op de bibliografie in Rantanplan, nr. 22, 1971)

Vlak voor de dood van Goscinny maakte Danielle Digne nog een interview met hem voor het blad Zoom. Wim van Helden vertaalde het voor Stripschrift

foto's uit de Lucky Luke film

Lucky Luke in de film.

goscinny:

Wat is er mooier dan als professionele knutselaar je plots in elkaar te kunnen draaien?

door Danielle Digne

Kunt U ons zeggen waar Morris zijn inspiratie voor de figuur Lucky Luke, die nu 'n hoofdrol heeft in de film van 'De Ballade van de Daltons', vandaan heeft?

We hebben twee bronnen van inspiratie: de Far West en de Western. Als men zich 'n beeld vormt van het Amerikaanse Westen, dan is dat 'n beeld waarin mythe en werkelijkheid zó volledig met elkaar zijn verweven dat het moeilijk is om uit te maken wat mythe is en wat werkelijkheid. Hiertegenover staat dan de film cowboy, die veel bekender is dan de echte. Lucky Luke moet je vooral zien als 'n parodie op de Hollywood-Cowboy. Hij is de eenzame held, hij rijdt wat rond, al zingend van *I'm a poor lonesome cowboy* en hij en hij beschikt steeds over de middelen om zich bezig te houden met de problemen van anderen zonder zich zorgen te maken over zijn eigen levensonderhoud. Hij verschilt dus nogal wat van de koeiejongens uit het Wilde Westen, voor wie het leven en het werk zeer zwaar waren.

En de Daltons?

De Daltons, die 'n belangrijke rol spelen in onze nieuwe film, hebben echt bestaan. Ze zijn aan hun einde gekomen in Coffeyville, op één na, die heeft kunnen ontsnappen en in 1934 gestorven is. Om de geschiedenis geen geweld aan te doen heeft Morris ze, aan het einde van het verhaal *Vogelvrij*, inderdaad dood laten gaan. Ze waren echter zo populair bij de lezers dat hij mij gevraagd heeft ze weer te doen herleven: ik heb toen de *Neven Dalton* bedacht. Maar daar hebben we komische en onschadelijke figuren van gemaakt, eerder dom dan slecht, dat leek ons wat prettiger en even leuk. De gebroeders Dalton waren creatieve geesten... ik geloof dat zij één van de

eersten waren die in het overvallen van treinen 'n zeer rendabele bezigheid zagen! Ik heb evenwel de stompzinnige kant van de personages geaccentueerd. Ik heb dus het omgekeerde gedaan van wat je in veel Amerikaanse films ziet, waar de bandieten verheerlijkt worden. Zowel *Billy the Kid* als de Daltons worden daar afgebeeld als brave mensen, die bandiet zijn geworden omdat men onaardig was tegen hun mammie! Zo hebben ze van Jesse James 'n soort Robin Hood gemaakt die van de rijken stal om aan de armen te kunnen geven. Dat is maar voor de helft waar. Een enkele tekst bewijst dat hij niet meer dan 'n grijpstuiver voor de arme mensen overhad; er wordt zelfs gezegd dat hij niet alléén maar de rijkeluí bestal of in ieder geval het principe hanteerde dat vele armen één rijke maken!

Rataplan is ongetwijfeld 'n parodie op Rintintin.

We hebben inderdaad de spot willen drijven met de grote Hollywood-vedette Rintintin. We konden ons altijd flink opwinden over dat beest, omdat hij zover van de hondse werkelijkheid afstaat! Ik heb zelf 'n hond en telkens opnieuw zag ik tegen hem: 'Ga het 12e Cavalerie roepen, want de Indianen vallen straks het Noor den aan', maar ik kan je verzekeren dat hij geen poot verzet Maar moet je hem eens bezig zien als je hem z'n bot geeft! Rintintin is zo'n dier dat alles kan en alles begrijpt, dat met z'n blote voorpoten zelfs 'n blikje sardines open weet te krijgen! We hebben veel plezier gehad bij het uitdenken van Rataplan, die vréésélijk domme hond, die absoluut nergens wat van begrijpt, die niet weet wat hij doet of waar hij is. Door *zijn* onhandigheid slagen de Daltons erin Lucky Luke gevangen te nemen. Maar ik geloof dat hij juist door die eigenschappen sympathie krijgt! Met deze film hebben we dus de Saga der Domheid willen maken.

Komen de andere personages voort uit dezelfde bron van inspiratie?

De anderen zijn eveneens 'n menge ing van mythe en werkelijkheid: de bekeerde gokker is priester geworden, maar blijft vals spelen; er komen Roodhuiden in voor, 'n sheriff. In de Western zie je vaak

bandieten en handhavers van de orde, maar men vergeet erbij te vertellen dat het hetzelfde soort mensen waren. De Daltons zijn ook sheriff geweest! *Roy Bean*, De Rechter, was in wezen niets meer dan 'n oplichter die zich gemstal leerd had om de wet te vertegenwoordigen; aangezien hij niet over 'n wetboek beschikte maakte hij z'n eigen wetten maar. Toen hij 'n man vermoord op straat vond liggen met $20,45 op zak veroor deelde hij hem tot 'n boete van $20,45 wegens het dragen van verboden wapens De cavalerie nam hem in bescher ming: hij vertegenwoordigde als enige de wet ten westen van de Pecos en men had liever zijn wetten dan helemaal geen wetten!

De Chinese wasbaas schijnt 'n belangrijke rol te spelen.

Dat is 'n fantastisch personage, waarvan de tekst wordt ingesproken door *Roger Carel*, 'n uitstekende komiek die we er altijd voor de moeilijke gevallen bijhalen! We hebben zeer trefzekere mensen nodig, die zelf veel humor in kunnen brengen.

Met betrekking tot Ming Li Foo is er wel eens kritiek geweest waarin ik van racisme beschuldigd werd. In mijn boeken zijn de Chinezen altijd wasbazen! Dergelij ke kritiek houdt in wezen 'n ontkenning van de geschiedenis van het Westen in. De Chinezen waren naar Amerika gekomen om aan de grote spoorweg te werken en toen die gereed was moesten ze iets anders gaan zoeken. Omdat ze zeer ijverig, nauwgezet en helder waren zijn velen van hen 'n wasserij begonnen .. Trouwens, in diezelfde tijd waarin ik de betreffende kritiek las was ik bezig 'n verhaal te schrijven over 'n Chinees die burgemeester werd. Daaraan was ook niets verzonnen, er zijn er zo twee of drie geweest, aan de Westkust, in Californië

Hoe slaagt U er telkens weer in om nieuwe ideeën te vinden?

Het is m'n vak, daarvoor ben ik nou be roeps. Sommige mensen zeggen: 'afschuwelijk om het als beroep te doen', maar ik vind het heerlijk! Wat is er mooier dan als professionele knutselaar je plots in elkaar te kunnen draaien? Nu ik dit gezegd heb: dat steeds weer moeten zoeken naar nieuwe dingen is soms wel beklemmend. Dan vraag ik me af waar ik 'n volgend verhaal vandaan moet halen. Maar gezien het feit dat ik me dat nu al 33 jaar lang afvraag begin ik zo langzamerhand mijn angst onder de duim te krijgen!
Toen ik m'n eerste scenario had geschreven werd me gevraagd of het me zou lukken 'n tweede te maken. Toen dat af was zei men: 'Niet kwaad, maar het vorige was beter'. Het nieuwe wordt altijd slech ter gevonden dan het voorafgaande. Ik moet ondertijd wel héél goed begonnen zijn dat ik me nu nog steeds kan handhaven!

Zoekt U in boeken of tijdschriften?

Voor Lucky Luke is er 'n overvloed aan documentatie. De verovering van het Westen is het laatste grote epos uit de moderne geschiedenis, moet U weten, de kruistochten van de vorige eeuw... Maar voor *De Ballade van de Daltons* heb ik vooral mijn verbeelding gebruikt. Uitgaande van 'n relatief simpel idee als leidraad

heb ik talloze verwikkelingen daaromheen bedacht en, voor mijn eigen plezier, vermengd met 'n parodie op de musicals uit de jaren '30-'40. In één scène van vijf minuten, voeren de Daltons 'n *music-hall* spectakel op. In die *sequence* heb ik mijn fantasie tot het uiterste toe de vrije loop gelaten. Dat gebeurt bijvoorbeeld niet wanneer ik waar-gebeurde geschiedenis sen proberen te vertellen, zoals de aanleg van de spoorlijn of de telegraaf (waar ons laatste album, *De Zingende Draad* over gaat) of de ontdekking van petroleum. Maar zelfs in die verhalen... Ik kan me er niet van weerhouden de geschiedenis 'n beetje te deformeren. Ik ben eigenlijk 'n deformateur!

Hoe is, voor de film, Uw samenwerking met Morris geweest?
We hebben het met elkaar besproken tot we het eens waren over het basisidee. Toen heb ik het scenario geschreven, wat bij mij neerkomt op 'n soort van samenhang die al in dialogen vervat is. Met Morris en de animators hebben we toen de *story-board* gemaakt, dat wil zeggen: het scenario handeling voor handeling uit getekend. Dat is 'n uiterst belangrijk werk. In de tekenfilm vindt de montage plaats vóórdat er gedraaid wordt. Je kan niet, zoals bij normale films gebeurt, meerdere keren dezelfde scène filmen om bij de montage de best geslaagde te gebruiken. Voor ons is dat niet mogelijk, gezien de tijd die nodig is om één minuut film bestaat er 'n soort spreekwoord dat over de prijs! In de wereld van de tekenfilm bestaan er 'n soort spreekwoord dat zegt dat het gebruik van de montagetafel voor iets anders dan voor het maken van de titelhijsten catastrofaal is!
Morris tekent de *model sheets*, dat wil zeggen afbeeldingen van ieder personage in alle houdingen. Soms worden er gipsen beeldjes vervaardigd om vorm en houding der ledematen goed te leren kennen. Gedurende die tijd schrijf ik de dialogen. Dat doe ik heel nauwkeurig, omdat de dialogen het eerst opgenomen worden. Het is inderdaad zo dat de animators de lippen laten bewegen op de reeds bestaande stem en het spel van de komieken is voor hun 'n inspiratie om de figuren tot leven te brengen. Als de stemmen eenmaal opgenomen zijn beginnen de grafische mensen, de animators dus, onder leiding van Morris aan de eigenlijke animatie.

Heeft U Uw eigen studio's opgericht om dat animatiewerk te perfectioneren?
In 1973 hebben *Albert Uderzo, Georges Dargaud* en ik de *Studio's Idéfix* opgericht om de volledige verantwoording en leiding over onze eigen films te kunnen krijgen. Deze studio's zijn uniek voor Frankrijk, waar de animatieploegen altijd op commando gevormd en weer ontbonden werden. Wij beschikken nu over 'n vast team van za'n 60 man, waar zeer goede animators bij zitten, die voor het merendeel bij de grote opleidingsschool voor animators, *Grimault*, vandaan komen. Uiteraard proberen wij onze films zo goed mogelijk te animeren. We gaan steeds verder. Dat heeft trouwens twee redenen. De eerste is dat we over zeer goede animators beschikken, en de tweede is dat we 'n hoog budget hebben. Want laten daarover geen misverstanden bestaan: kwaliteit kost geld. Wij kunnen niet gered worden door 'n magistrale komiek die, in 'n miezerig decor, toch 'n schitterende act neerzet! Een volledig weergegeven beweging is nu eenmaal duurder dan een die beknopt weergege ven wordt.

Zijn er problemen geweest bij de animatie?
Ons enige probleem: Lucky Luke beweegt zich alleen maar voort te paard. En elk paard heeft vier benen! En dat was 'n pijnlijke ontdekking, zowel voor de animators als voor de financiers.. waaronder ikzelf

Wat denkt U van de inbreng van de film in de strips?
De tekenfilm is 'n oude droom en niet simpelweg het idee om onze personages in 'n andere vorm te exploiteren. Wij behoren, zoals *Pierre Tchernia* het uitdrukt, tot de *Micky Mouse-generatie*. Micky Mouse is ongeveer tegelijk met ons ter wereld gekomen. Onze kindertijd was de tijd waarin alle grote tekenfilms begonnen uit te komen. Wij wilden al graag films maken vóórdat we aan strips begonnen. Maar omdat we niet over de middelen beschikten om onze personages te laten bewegen hebben we ze statisch gehouden. De strip schenkt ook bevrediging, maar op 'n andere manier, namelijk juist omdat het 'n minder zwaar en langdurig werk is. Maar, nu ik dit gezegd heb: het plezier dat je eraan beleeft als je je personages ziet leven is enorm. Als je dat mannetje, waarmee we nu al meer dan twintig jaar in de weer zijn, ziet en je ziet hem ineens bewegen, echt bewegen zoals je altijd al gedroomd had, dan is dat grandioos.

Het moet 'n vreemde gewaarwording zijn, na zolang in gezelschap te zijn geweest van Lucky Luke of Asterix.
Ik heb vaak gezegd: 'Ik ben Madame Bovarix niet!' Toch leef je met je personages, ze maken deel uit van je leven. Wij zijn zelf onze eerste lezer, ons eerste publiek. Als we dat niet meer zouden zijn, nou, dan zouden we echte zakenlui geworden zijn. Ik zal niet al die rondbuikige vijftigers – zoals ikzelf – napraten die zeggen: 'Ik ben altijd kind gebleven'. Dat is niet waar, je blijft geen kind, maar wij gedragen ons als kinderen. Wij zijn door gegaan met elkaar verhaaltjes te vertellen, zoals je vroeger op school deed, in de pauzes, of in de vakantie. En Uderzo maakt tekeningetjes voor me om me aan het lachen te maken. Voor zo'n tekenfilm, die veel mensen bezig houdt en die veel geld kost, zijn we onrustiger. Maar niettemin brengen we toch onze tijd door met elkaar als brainie-achtige jongens aan het lachen te maken.

Hoe lang gaat het duren om 'De Ballade van de Daltons' te maken?
Van begin tot eind ongeveer 2½ jaar nadat het scenario klaar is. Zonder overdrij ven. Het maken van dit soort films is in z'n geheel 'n bijzondere onderneming. Je maakt vreselijke tijden door. In het begin, als ik naar dat witte vel papier zit te staren en probeer de eerste regels van het scenario erop te schrijven, dan duizelt 't me! 'Dat is 't dan, we zitten er voor twee jaar aan vast!' En als we dan de eerste plaatjes zien, dan denk je dat het nooit klaar komt! Maar toch, stukje bij beetje, neemt de film zijn vorm aan. Zo halverwege de film komen er nog moeilijke momenten waar we doorheen moeten. We zijn dan al zo moe, zo vreselijk moe en het einde is nog haast niet in zicht! Maar het stadium van de productie waar we ons nu in bevinden, dat is 'n erg prettige tijd: die van de eindsprint. Je voelt werkelijk de film al, je weet dat ie er komen zal. In Duitsland zal hij nu spoedig in roulatie gaan, in Frankrijk pas met Kerstmis 1978. Als we 'n *rush* zien van 'n bepaalde scène is er inmiddels heel wat tijd verstreken tussen het eerste begin, met het draaiboek van die scène, en het gereed komen van dat stuk film. We hebben eerst de proeftekeningen bekeken, met potlood, in zwart/wit, eerst in 't klad, dan in 't net. Als de tekening gekleurd wordt, wint hij daar buitengewoon veel mee. Maar we moeten ook bij de *mixage* zijn, om eindelijk onze personages in het 'echt' te zien. Het is zo schitterend om ze te horen spreken! Het is moeilijk om de lengte van 'n scène te beoordelen als hij nog zonder geluid is. Hij lijkt ons dan altijd te lang. Soms moet je proefstukken bekijken waar alleen maar 'n heel klein stukje van het lichaam beweegt. Ik zie nog altijd dat grote boeld voor me met de snor van Obelix. Je moest zien uit te maken of die wel goed met de wind meebewoog, en dat dan nog in negatief ook!

Het moet 'n erg aangenaam moment zijn om de film te draaien als hij eenmaal af is.

Maar tijdens de productie is er ook al 'n bijzonder leuke periode: de mixage, die ongeveer 'n week duurt. Het product dat je *ziet* is af, ook al is er nog enorm veel aan te doen (muziek opnemen, geluidseffekten maken...). Het is moeilijk, maar heel dankbaar. Bij de mixage gebeurt er altijd wel iets waar ik veel plezier aan beleef. Het gevecht van de verantwoordelijke technicus met al die geluidssporen, waarbij hij geholpen wordt door onze eigen geluidstechnicus. Als hij 'n spoel gereed heeft, draait hij 'm af *en dan lacht ie*. Het is formidabel voor ons om dat te zien; zo'n man die de hele dag door z'n werk in beslag genomen is geweest en die dan ineens, zomaar, toeschouwer wordt en zich kostelijk zit te amuseren!

Heeft U de komieken die de stemmen inspreken zelf uitgekozen?

Ja; dat zijn we zelfs min of meer verplicht, omdat we de besten willen hebben. De stemmen worden opgenomen nog vóórdat er één enkel plaatje is; de rollen worden dus *in the blind* ingesproken. Er is relatief weinig dialoog, wat met zich meebrengt dat de acteurs zeer korte zinnetjes moeten spreken, los van iedere context. Ze moeten de juiste toon weten te treffen en *leuk* zijn. Het is geen werkje voor amateurs, dus. Lucky Luke spreekt met de stem van *Daniel Ceccaldi*, Joe, dat is *Pierre Trabaud*, *Jacques Fabbri* doet de gevangenisdirecteur. *Henri Virlojeux* de goudzoeker en laat ik vooral *Bernard Haller* niet vergeten, die Rataplan van 'n schitterende, stompzinnige stem voorziet! In het algemeen wordt de helft van de dialogen nog eens overgedaan in nasynchronisatie, de komieken kunnen nog groeien aan de hand van de beelden.

Is Lucky Luke even populair bij kinderen als bij volwassenen?

Ik ben nooit echt 'n schrijver voor kinderen geweest; volgens mij is dat 'n zeer moeilijk vak, dat ik niet beheers. Ik heb trouwens nooit geprobeerd om alleen voor één van die groepen te schrijven. Ik wil alleen maar humorist zijn. Maar in het algemeen, en in Frankrijk in het bijzonder, waren het in die tijd vooral de kinderbladen waar je die humor in kwijt kon. Het was dus niet uitgesloten om het ergens anders te proberen en ik werd, zonder het zelf te zoeken, in de armen van de jeugdpers gedreven. In het begin vroeg men me steeds: 'Voor wie werkt U eigenlijk?', totdat men merkte tot groot plezier – werkelijk waar – van mijn kant, dat ik door kinderen gelezen wordt, maar ook door volwassenen. In de Franssprekende landen is dat mogelijk geworden dankzij twee strips: Kuifje en Asterix. Vóór die tijd lazen volwassenen dat soort boekjes, wel, maar stiekem! Het is met Kuifje en vooral Asterix gekomen dat ze erover zijn gaan spreken; het lezen van deze strips was zelfs erg *sophisticated*. Ik heb gelezen dat de *Bisschop van Quebec* het in 'n vergadering over Asterix heeft gehad. Naar het schijnt gedragen de inwoners van Quebec zich ongeveer als de inwoners van het dorp van Asterix!

U heeft Uw debuut gemaakt als teke naar?

Ik ben tien jaar lang beroepstekenaar geweest, maar ik was niet erg goed! Ik zocht iets waarmee ik het publiek kon treffen en tekenen leek me toen de beste oplossing. Ik zat er niet zo ver naast, want dankzij die tekeningen, hoe middel matig die ook waren, kon ik in dit vak terecht komen. Als je jong bent en volslagen onbekend, kun je kwalijk naar 'n hoofdredacteur toestappen en zeggen: 'Kijk eens wat ik me daar voor 'n kostelijk verhaal gemaakt heb!' In deze tijd is het mode om jong te zijn, maar in mijn tijd was dat eerder 'n handicap! Trouwens, we joegen niemand angst aan en we waren niet talrijk genoeg. En verder was je belachelijk. Jawel, als je jong was in die tijd, dan werd er maar 'n beetje om je gelachen. Je werd niet serieus genomen. Nu is het geweldig, ik zou best jong wil len zijn, nu!

Mijn eerste strip had ik ook zelf getekend en daarmee ben ik jaren doorgegaan. Maar het schrijven van verhalen beviel me het best, daarin voelde ik me het meest op m'n gemak. Dus geleidelijk aan ben ik met tekenen gestopt.

Heeft het U wel geholpen bij het schrijven?

Zeker, ik heb 'n grafische verbeelding, wat voor het schrijven van scenario's 'n belangrijke troef is. Als ik schrijf dan maak ik voor mezelf de scenes steeds met behulp van 'n schetsje van de pagina. Die stuur ik niet naar de tekenaar. Die is zelf ook 'n auteur aan wie ik geen beschrijving hoef op te leggen. Hij heeft net zo'n creatief talent als ik en hij voegt er nog veel aan toe. Werken is iets wat ik graag doe zolang het gaat om zoeken naar ideeën en het schrijven. Daar houd ik van, dat geeft me rust. Van de rest, dat administratieve werk, word ik zo doodmoe En die rest neemt 'n steeds grotere grotere plaats in!

door Claude-Jean Philippe

A POOR LONESOME COWBOY...

Lucky Luke
De man die sneller schiet dan zijn schaduw

Door het riempje van zijn tabakszak wordt zijn lip een eindje omlaag getrokken. Langzaam maar zeker rolt hij een sigaret. Zijn kalmte maakt indruk.

Ik veeg het zweet van mijn voorhoofd terwijl ik nog maar eens controleer of mijn cassetterecorder het goed doet. Het is erg heet op deze veranda, de nazomer blijft maar aanhouden. Het is 43 graden in de schaduw van Lucky Luke... een schaduw die door het schijnsel van de rode ondergaande zon vreemd uitgerekt en vervormd wordt.

Ik zou hem graag, gewoon voor de zekerheid, nog een keer willen vragen een heel klein beetje sneller te schieten dan zijn schaduw, maar ik durf het niet aan. Hij is al bereidwillig genoeg geweest door mij dit interview toe te staan.

Z'n laconieke 'O.K' bereikte mij via de Western Union. Hij wacht mij op het afgesproken uur op bij het station... De trein fluit drie keer. Het roept vage herinneringen bij mij op... -Niets konkreets overigens... daarvoor is het te warm.

Lucky gunt mij de tijd voor een koude douche en een groot glas Coca Cola van de tap aan de bar van de saloon, maar ik voel dat hij er haast achter wil zetten
Hij heeft nogal slecht nieuws gekregen uit de gevangenis, waar de Daltons opgesloten zijn en hij wil zich gereed houden voor als er problemen mochten komen.

Het komt door dat nieuwe reglement, zegt hij.

- Welk reglement?

– Het verlof dat aan gevangenen toegekend wordt om hun 'herintegratie in de samenleving' mogelijk te maken, zoals ze dat zeggen. Maar ze zullen de Daltons toch zeker niet loslaten!

– Waarom niet? Ze zijn tenslotte niet erger dan de anderen… bovendien geeft dat die twee kikker-eters… hoe noem je ze ook weer?

– Morris en Goscinny.

– Precies. Het geeft die twee misschien weer de kans een nieuwe album te maken. En waarom zouden ze ook niet. Ik zal het werk wel weer doen…

Ik durf het hem haast niet te vragen.

– Interesseer je je niet voor de auteursrechten, Lucky Luke?

– Nee, zegt hij, ik ben een ongeïnteresseerde held.

Hij rolt een tweede sigaret. Ik kan niet nalaten te zeggen dat hij veel rookt

– Wat wil je, zegt hij, daar kom je niet zo makkelijk vanaf… na al die tijd…

Dat is waar. Lucky Luke doet alweer heel wat jaartjes mee… sinds 1947 om precies te zijn, toen Morris hem voor het eerst tekende. Goscinny kwam pas zeven jaar later in zijn leven, in 1954. Oorspronkelijk was hij 'Lucky Luke, de vrolijke cowboy', een frisse, dappere en rechtvaardige strijder, zoals die toendertijd in de smaak vielen.
Twee-en-dertig jaar zijn sindsdien verstreken. Ik begrijp heel goed dat sommige 'poor lonesome cowboys' af en toe last hebben van nostalgie. Maar Lucky Luke houdt zich goed

– Dat was de goeie ouwe tijd, zegt hij eenvoudig

Voor mijn vertrek naar de USA had ik René Goscinny gevraagd of hij een idee had van hoe Lucky Luke over hem dacht. Hij zei me dat hij het niet wist Vandaag zit ik tegenover de persoon in kwestie, maar het valt me zwaar die vraag te stellen. Toch moet het gebeuren.

– Lucky Luke, hoe denk je over René Goscinny?

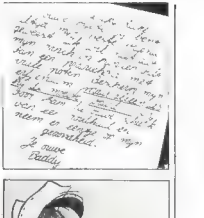
Dear Lucky Luke,
Ik ben
Ik ben
Ik ben

wel op heel eigenzinnige paarden gereden heeft, zoals jij dat ook kunt..

Lucky Luke onderbreekt mij plotseling door zijn wijsvinger voor zijn mond te houden. Met zijn blik wijst hij op Jolly Jumper, zijn trouwe witte paard met gele manen, dat doet alsof het rustig, een paar meter van ons vandaan, aan het grazen is.

- Let op wat je wil gaan zeggen, hij verstaat alles, bedenk dat wel.
- Pardon, dat was ik vergeten. Waar was ik gebleven?
- Bij de paarden van de Pampa.
- Jolly Jumper spitst zijn oren...
- Oh ja,... het schijnt dat die niet gemakkelijk zijn. Ze luisteren nooit als je ze fluit... Goscinny herinnert zich nog diverse homerische valpartijen...
- Homerisch? Zo zo...

Jolly Jumper begrijpt het kennelijk ook niet. Ik praat er vlug overheen.

- Ja, of catastrofaal, zoals je wilt. Op een dag is hij met zijn paard gevallen. Naar hij mij zei zijn er twee heel gevaarlijke ongelukken. als de ruiter meegesleurd wordt in zijn stijgbeugel, en als het paard over de kop slaat

Jolly Jumper en Lucky Luke kijken elkaar ernstig aan.

- Wel, die dag gebeurde er iets dat anders nooit voorkomt. Het toom brak terwijl het paard in galop was en hij is in volle vaart over de kop geslagen. De jonge Goscinny heeft toen aan alle kanten hoeven horen klepperen, maar is er wonder boven wonder heelhuids van af gekomen

Jolly Jumper en Lucky Luke kijken mij nu aan met een blik die op z'n zachtst gezegd scaptisch is Lucky Luke telt af op z'n vingers.

- Het toom brak, ze zijn samen over de kop geslagen, de jongen was niet gewond,... en jij gelooft dat?
- Ja... ik had geen enkele reden aan zijn verhaal te twijfelen. Ik rijd zelf geen paard...

Jolly Jumper laat nadrukkelijk zijn afkeer blijken door aan de andere kant van de wei te gaan staan grazen. Lucky Luke laat dit onderwerp maar verder rusten.

- Vertel liever eens wat meer over de gaucho's, zegt hij, dat vind ik interessant Het zijn de cowboys van daarginds, nietwaar?
- Precies! Ruw, wild, met een oergevoel dat even scherp is als hun messen Goscinny heeft een keer gezien hoe een gaucho tijdens een duel een mes vol tussen de ribben kreeg. De dokter die hem achtnaaide gaf hem nog geen procent kans om er bovenop te komen. Maar twee weken later reed hij al weer paard...
- Wie, de dokter?
- Nee, de gaucho natuurlijk...

Ook dit keer gelooft Lucky Luke mij niet, en ik constateer dat de werkelijkheid niet altijd even geloofwaardig is. Maar het is iets anders waardoor Lucky Luke in gepeins in geraakt.

- Ik begrijp het niet, zegt hij. Een goeie jongen, sympathiek, vrolijk, die paardrijdt en cowboy speelt, die geen lafaard is, en ook geen Mormoon...
- en die toch ieder geweld verafschuwt, is dat wat je bedoelt?
- Ja, ik moet wel de enige held van het Wilde Westen zijn die de afgelopen 24 jaar niemand heeft gedood.
- En dat mis je?
- Nee, dat verbaast me
- Dat zal ik je uitleggen Goscinny is een wat eigenaardig mens. Als hij nu alleen maar pacifist was, zou je het nog kunnen verwachten Het is wel vaker vertoond dat pacifisten elkaar de hersens inslaan... Maar Goscinny is niet zozeer pacifist als wel door en door, onuitroeibaar, vreedzaam. Hij vindt de westerns wel leuk, vanwege de paarden, de ruimte, het goede leven, maar het tijdens een bloedbad om het leven brengen van Joe Dalton interesseert hem niet.

Lucky Luke denkt lang na.

- Voor mij hoeven de Daltons net zo min uit de weg geruimd te worden. Wat zou ik zonder hen moeten doen... Dan zou ik een vrouw moeten nemen, en me alleen nog maar druk moeven te maken over de gezondheid van mijn vee en de prijzen van mais op de graanbeurs van Virginia City... En dan, ook de beroemheid telt mee. Ik vind het best leuk mijn gezicht te zien in boekwinkels en tijdschriftenzaken
Ik heb niets te klagen, want het gaat goed... alleen vraag ik me af hoe het die verdomde Fransman iedere keer weer lukt ons uit de moeilijkste situaties te redden zonder dat er ook maar één kogel per ongeluk in een buik of een hersenpan terechtkomt... Jij, als journalist, weet jij dat misschien?

De lezer zal nu ongetwijfeld mijn probleem begrijpen. Het is beter dat de held de kleine geheimpjes van de schrijver niet kent. En omgekeerd. Zij moeten elkaar kunnen blijven verrassen, dat is de voorwaarde voor hun wederzijdse spontaniteit Ik probeer dus een ontvlucht te verzinnen. Een aannemelijke verklaring, en ik grijp daarom maar terug naar de strenge eisen waaraan ik vroeger in Frankrijk de voor de jeugd bestemde uitgaven moesten voldoen. Geweld was daarin streng verboden.

Lucky Luke haalt zijn schouders op. Ik kan hem toch moeilijk zeggen dat, als Goscinny zijn verhalen niet doorspekt met bloederige taferelen, dat is omdat hij ervan houdt om het zichzelf moeilijk te maken. Luie scenaristen ruimen hun overbodige figuren uit de weg door ze neer te laten schieten, maar bij Goscinny - juist omdat hij alles behalve een luie scenarist is – zijn er geen overbodige figuren.
Ze zijn allemaal levend, kostbaar, onvervangbaar, de slechten net als de goeden (misschien zelfs meer), de dom men net als de slimmen Als je de gave hebt om figuren te scheppen, raak je vanzelf aan ze gehecht. Goscinny herinnert zich nog heel goed het verdriet van Alexandre Dumas,

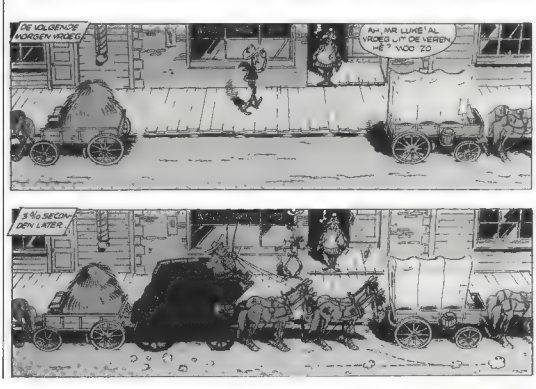

toen hij Porthos liet omko men. Hij zelf zal de Daltons nooit een haar krenken, laat staan Rataplan.

Lucky Luke kijkt me vanuit zijn ooghoeken aan, terwijl hij een nieuwe sigaret opsteekt.

– Luister, Lucky Luke, zeg ik, je moet begrijpen dat René Goscinny in zekere zin op je lijkt. Hij houdt van onmogelijkheden, van uitdagingen. Voor hem is het een grote prestatie om een avontuur in het gevaarlijke Westen te laten spelen, met alle gevaren die je kent, zonder dat er doden vallen.

Luke denkt na.

– Ik heb een koetsier van de postkoets gekend, die zo was. Dat was een verdomd slimme vogel. Hij rook de hinderlagen op mijlen afstand. Hij had z'n gelijke niet als het erom ging valse berichten te verspreiden over zijn route, zijn vertrektijden en zijn lading. Heel wat van de bekendste postkoetsrovers van Arizona hebben dagenlang vergeefs in hun ravijnen op hem zitten wachten. De Indianen noemden hem 'Slalom Special'. Op een avond toen hij dronken was, in een saloon, heeft hij mij zijn geheim verteld: 'de Grand Canyon van Colorado', zei hij, 'is zo diep als de menselijke stomheid. En ik heb geen hoogtevrees, dat is alles'... Zeg eens, die Goscinny, die is dol op stommelingen, niet?
– Eh ja, misschien wel, een beetje ..
– Hoezo, een beetje!?! Je moet me niet voor de mal houden vriend. Hij is er dol op, dat zie je direct, dat staat zo vast als wat.
– In het gewone leven houdt hij er helemaal niet van...
– Precies, hij wreekt zich in zijn verhalen. Een voorbeeld: die Rataplan, die me iedere drie bladzijden voor de voeten loopt. Dat is de stomste hond, die er ooit op het Amerikaanse continent rondgelopen heeft sinds de Onafhankelijkheidsverklaring. Die zou de stank van een kadaver nog verwarren met Chanel no. 5

Lucky Luke in jonge jaren

Lucky Luke ziet dat ik verrast ben.

Jij kent Chanel natuurlijk niet... dat is een halfbloed naaistertje, dat heel lekker ruikende reukwatertjes maakt in een reservaat in Indiana..
Maar goed, ik verwijt Rataplan niet dat hij niemand op kan sporen. Het is zijn koppige dornheid, zijn onnozele tevredenheid. Hij twijfelt nooit aan zichzelf, dat beest. Hij wentelt zich in zijn fouten op een manier die onzedelijk is. Ja, onzedelijk, dat is het woord ervoor
– Je herinnert je ongetwijfeld nog de dood van de oude Baddy, en de brief die hij voor je had achtergelaten: 'Lucky Luke, ouwe coyote, jij bent altijd mijn beste vriend geweest. Ik wil niet dat mijn ranch in handen valt van een prairiehond met vuile poten. Bescherm mijn erfgenaam, maar al leen als hij de moeite waard is. Zorg voor Sam, die ouwe schurk van een roodhuid en neem er eentje op mijn gezondheid. Je ouwe Baddy'.
Die dag, Lucky Luke, is de tabak van je sigaret tussen je vingers doorgeglipt, en toen heeft niemand tegen je gezegd: 'Lucky Luke, je bent ontroerd.' Voor jou, net als voor Goscinny, was dat de enige methode om de ernst van het moment aan te geven. Jullie hebben allebei die verlegenheid die overbodige ontboezemingen verbiedt, maar die gevoelens zeker niet in de weg staat... integendeel, Jolly Jumper weet daar wel meer van
– Nou en of, zegt het paard.

Lucky Luke wacht even met z'n antwoord

– Dat zei ik je in het begin al, die kikker-eter van jou kent de mensen van hier. . Daarom vergeef ik hem de Daltons, Rataplan en alle anderen...
Hij kent ook de paarden van het Westen, voegt Jolly Jumper eraan toe, vergeet vooral niet ook dat in je artikel te zetten!

Ik zal het niet vergeten, Jolly Jumper...
In de trein die me terugbrengt naar de beschaving herlees ik de Lucky Luke-albums die ik meegenomen heb: Ma Dalton, Tenderfoot, De Genezing van de Daltons. En ik vind onder de bovenlaag van humor de ware geest van de western: de vriendschap, de ruimte, de eenzaamheid

De humor van Goscinny en zijn voorliefde voor stommelingen kunnen worden verklaard door een soort instinctieve goedheid. Waarom zouden ook de ergste onnozelaars niet het zoveel recht hebben op tederheid als de anderen?
Aan de andere kant moet je die tederheid goed verborgen houden en eraan denken niet steeds recht vanuit je hart te praten..

Er bestaat een verhaal dat ik Lucky Luke niet verteld heb. Dat vind ik jammer, hij had het zeker leuk gevonden: René Goscinny heeft een broer, waar hij veel van houdt en die veel van hem houdt. Maar ze zullen elkaar nooit een hand geven... dat gaat heel anders. Op een dag zien ze elkaar weer nadat ze acht jaar lang niet bij elkaar geweest zijn. De familie op het perron is sterk ontroerd bij het idee dat er nu een 'hereniging' zal plaatsvinden. De broer komt aan, kijkt René aan en zegt: 'Allemachtig, wat heb jij een grote neus'. En René zegt. 'Allemachtig, wat word jij kaal'. Dat is alles, maar het gebeuren lijkt me erg belangrijk

Door de ruiten van mijn coupé zie ik in de verte de grote blauwgetinte bergen van het Amerikaanse Westen ..

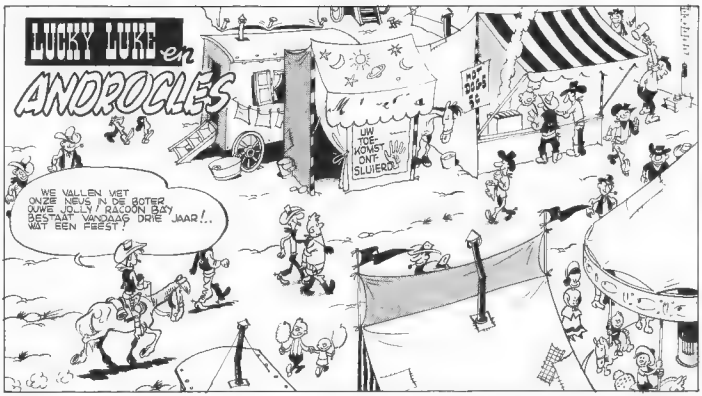
LUCKY LUKE en
ANDROCLES
WE VALLEN VET ONZE NEUS N DE BOTER OUWE JOLLY RACOON BAY BESTAAT VANDAAG DRIE JAAR!.. WAT EEN FEEST!
UW TOEKOMST ONT-SLUIERD!
HOT DOGS 5¢

Mevrouw SILVERSPOON
KOMT ZIEN HOE MEVROUW SILVERSPOON DE DOOD TELKENS WEER N DE OGEN ZIET?
STRIJD TEGEN EEN BEER

EN HIER DE HUIVERINGWEKKENDE BEER UIT DE ROTSGEBERGTEN, HIER ANDROCLES N WILD MACHTSVERTOON!...

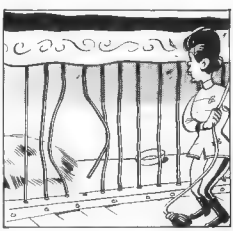

ONTSNAPT!...
EEN WILDE BEER IN RACOON BAY!...
EN MIJN VROUW S MET DE KINDEREN ALLEEN?...
EXIT

MAAKT U ZICH MET DIG MEVROUWTJE!... UW BEER BEVINDT ZICH HIER VLAK BIJ EN HU MAAKT HET WEEL GOED!....
UITGANG
AN-I

INTUSSEN IN DE SALOON...
"PINK ELEPHANT" WHISKY

PLATS
ELLENDELING!

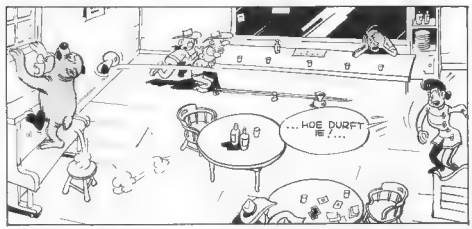
...HOE DURFT IE!...

ASJEBLIEF MEVROUWTJE... GEEN BLOEDBAD IN MIJN TENT?...

WAAR BEMOEI JIJ JE MEE?... HET IS MIJN MAN!...

DOE TOCH IETS, MENEER!!... DIE FURIE SMIJT ALLES IN DE SOEP!...

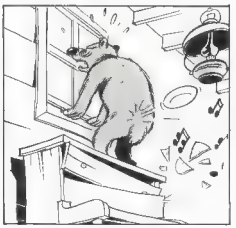

PANG !!

KOM, ZO IS HET WEL GENOEG, MEVROUW TJE! EN... DAT VAATWERK KOST DUUR..

HET IS ME WAT MOOIS DE VERRADER HEEFT KANS GEZIEN, ER TUSSEN UIT TE KNIJPEN!

WAT NU, JOLLY JUMPER! IK HEB MEVROUW SILVERSPOON BELOOFD HAAR MAN TERUG TE BRENGEN... EN IK ZAL WOORD HOUDEN!

SLAAP LEKKER OLD BOY! VOOR DAG EN DAUW GAAN WE WEER OP STAP...

ZZZZ...
ZZZZ...

WAT IS DAT? ER ZIT IEMAND IN MIJN BAGAGE TE SNUFFELEN!
?

KLIK

HANDEN OMHOOG! IK HEB EEN HEKE AAN DEGE WIJKE PRA RIEWOLVEN!?

VERWIJD! ANDROCLES! JE LIEFDE VOOR WHISKY ZAL JE ALTIJD PARTEN SPE-LEN!

HE! SMEER 'M NU NIET! JE VROUW-TJE WACHT OP JE!

--- ZIJ VERGEEFT JE ALLES...

HOLA!

TJONGE! WAT EEN PRACHTIGE STERREN-HEMEL!
AN-3

'S MORGENS ...
ONNODIG JE SLIM VOOR TE DOEN, ANDRO-CLES, GOEDSCHIKS OF KWAAD-SCHIKS NEEM IK JE MEE!...
DIT IS EEN!..
...DAT IS TWEE...
PANG PANG PANG
EN DAT IS DRIE!
KLAAR IS KEES!
BIJ MEVROUW SILVERSPOON...
HA MEVROUW-TJE!..K KOM UW ECHT-GENOOT NETJES INGE-PAKT THUISBRENGEN!
IK BEGRIJP ER NIETS VAN! ZE HEBBEN MIJN MAN IN DE PIANO VAN DE SALOON GEVONDEN. HIJ HEEFT BELOOFD BRAAF TE ZIJN... KIJK, KIJK
HE?!
...MAAR IN DE ZAK DAN?...
EEN ECHTE BEER?! O HEMEL!
GRRR!
DAT ZAL ME AFLEREN MIJN NEUS IN ANDERMANS ZAKEN TE STEKEN!
AN-4

PARADISE GULCH
ÉTRANGER, VIENS TE REPOSER CHEZ NOUS. C'EST LA FIN DE LA ROUTE.

VOILÀ UN BON CONSEIL, JOLLY JUMPER ! NOUS ALLONS FAIRE ÉTAPE ICI

RINTINTIN ! COUCOUCHE PANIER.
WARF ! WARF !

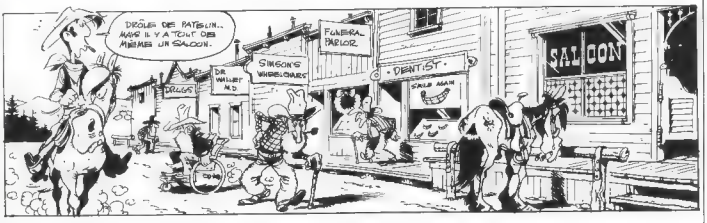
DRÔLE DE PATELIN... MAIS IL Y A TOUT DE MÊME UN SALOON.
DRUGS
DR WILLET M.D
FUNERAL PARLOR
SWEDISH WHORESCHAIRS
DENTIST.
SALOON

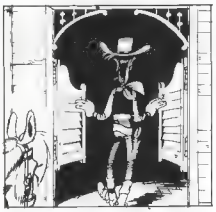

TIENS ? UN NOUVEAU ! TOI AUSSI TU T'ES FAIT AVOIR ? COMMENT T'APPELLES-TU ?

LUCKY LUKE
JE SUIS WILLIAM HART LES AUTRES SONT ROY ROGERS ET HOPALONG CASSIDY

JE VOUS FAIS UNE TOURNÉE
UN LAIT CHAUD
MES GOUTTES
UNE TISANE À LA CAMOMILLE

QU'ENTENDEZ-VOUS PAR SE FAIRE AVOIR ?
OH, TU SAIS VENEZ VOUS INSTALLER À PARADISE GULCH LE VILLAGE DU JOYEUX RETRAITÉ !
1. 2. 3. 4.

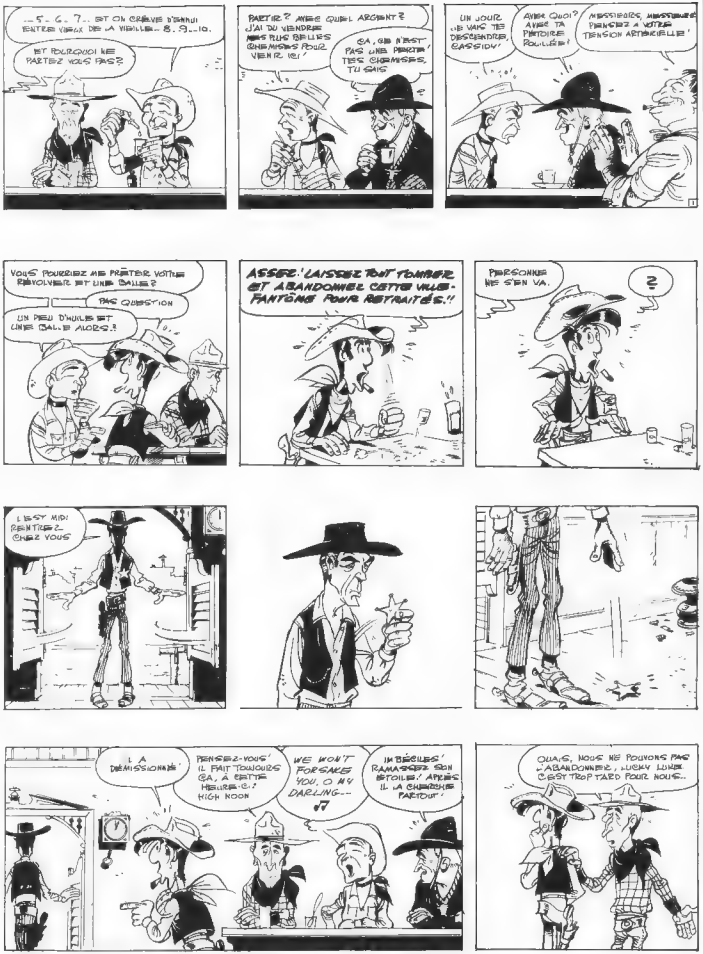
—5—6—7— ET ON CRÈVE D'ENNUI ENTRE VIEUX DE LA VIEILLE— 8—9—10.
ET POURQUOI NE PARTEZ VOUS PAS?
PARTIR? MAIS QUEL ARGENT? J'AI DU VENDRE MES PLUS BELLES CHEMISES POUR VENIR ICI!
ÇA, ON N'EST PAS UNE PERDRIX! TES CHEMISES, TU GARDES!
UN JOUR, JE VAIS TE DESCENDRE, SALE FIDO!
AVEC QUOI? AVEC TA PERCEUSE, POUILLEUX!
MESSIEURS, MESSIEURS! PENSEZ À VOTRE TENSION ARTÉRIELLE!
VOUS POURRIEZ ME PRÊTER VOTRE REVOLVER ET UNE BALLE?
PAS QUESTION
UN PEU D'HUILE ET UNES BALLES ALORS?
ASSEZ! LAISSEZ TOUT TOMBER ET ABANDONNEZ CETTE VILLE-FANTÔME POUR RETRAITÉS!
PERSONNE NE S'EN VA.
?
C'EST MIDI! RENTREZ CHEZ VOUS
DÉMISSION!
PENSEZ-VOUS! IL FAUT TOUJOURS ÇA, À CETTE HEURE-CI!
WE WON'T FORSAKE YOU, O MY DARLING--
♫♫
UN BÉGUIN! RAMASSEZ SON ÉTOILE! APRÈS IL LA CHERCHE PARTOUT!
OUAIS, NOUS NE POUVONS PAS L'ABANDONNER, LUCKY LUKE C'EST TROP TARD POUR NOUS...

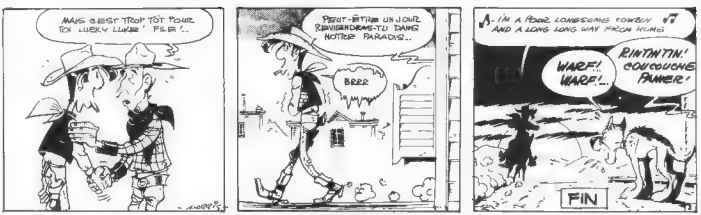
MAIS C'EST TROP TÔT POUR TOI LUCKY LUKE ! FILE !..
PFFUT-ET TIRE UN LOUP ZEBWIGENDRAAS-TU DANS NOTRE PARADIS..
BRRR
A..IN A POOR LONESOME COWBOY
AND A LONG LONG WAY FROM HOME
WARF! WARF!..
RINTINTIN! COUCOUCHE PALMER!
FIN

Opkomst en afgang van een misdadig kwartet

De ballade van de DALTONS

Door Kees de Bree

Ergens in de zinderende woestijn zuchten de gebroeders Dalton, Joe, William, Jack en Averell in de strafgevangenis. Zij broeden net allerlei snode plannen uit als zij bij de directeur moeten komen die hen voorstelt aan Augustus Benting, notaris van beroep. Hij deelt de Daltons mee dat hun oom Henry een natuurlijke dood gestorven is, namelijk door middel van de strop! Hij heeft zijn misdadige neven tot erfgenamen benoemd. Voorwaarde voor het in ontvangst nemen van de erfenis is dat de broertjes hun oom bloedig zullen wreken door alle leden van de jury die hem veroordeeld hebben om zeep te helpen. Omdat oom Henry kennelijk een wantrouwige inborst bezat, liet hij in het testament zetten dat er een betrouwbaar iemand moest worden aangesteld om nauwkeurig op de uitvoering van zijn laatste wil toe te zien Dat deze onkreukbare opzichter niemand anders is dan Lucky Luke ligt voor de hand.
Dat is in het kort het povere verhaal van de nieuwste avondvullende Lucky Luke tekenfilm Pover omdat de film, op een paar komische situaties na,

nauwelijks uit de verf komt. Het grote zwak van veel Lucky Luke strips is altijd de te grote simplificatie geweest. In het begin van het verhaal wordt een opdracht verstrekt en de rest van het album is de held bezig als een soort kettingbrekende en schietgrage sprookjesprins de opdracht te vervullen. De grappen zitten in de hindernissen die hij moet overwinnen om zijn doel te bereiken. In dat opzicht wijkt *De ballade van de Daltons* in niets van deze strips af. Na het voorlezen van het testament volgt een lange, eindeloze, rit van het ene toekomstige slachtoffer naar het andere. Slagen of falen van de film hangen vanaf het begin af van de situatiegrappen die Morris en Goscinny weten te bedenken om vaart in de film te houden. Nu zijn ze in het bedenken van grappige situaties wonderwel geslaagd, maar door het te magere verhaal vallen ze vaak in het niet. Alles is erg voorspelbaar. De spanningverwekkende momenten zijn immers steeds hetzelfde. Hoe zal Lucky Luke de Daltons nu weer laten geloven dat ze een jurylid om zeep hebben geholpen, terwijl dat niet zo is?

De onderlinge verwisselbare situaties maken dat de film hooguit een half uur in staat is te boeien.

Nu is *De ballade van de Daltons* wat dat betreft geen uitzondering. Het is maar hoogst zelden dat een lange tekenfilm in zijn totaliteit boeiend of leuk is. In principe is de tekenfilm nog steeds het beste op de korte baan. Kijk maar eens naar grote jongens uit de jaren dertig en veertig als Popeye, Tom & Jerry en Bugs Bunny, waarin 7 à 10 minuten lang de briljante vondsten elkaar in hoog tempo opvolgen. Alleen Walt Disney heeft een aantal geslaagde films van langere adem gemaakt, waarin spanning, humor en tempo goed gedoseerd zijn.

Eén van de grootste miskleunen maar tevens de beste scène uit de hele film is een hallucinatie van de Daltons. Tijdens hun tocht door de woestijn komen ze bij een typische Hoempa-pa indiaan die de boeven binnen de kortst mogelijke tijd in een diepe maar onrustige slaap laat verzinken. Tijdens hun hallucinatie zien de Daltons zichzelf als glanzend middelpunt van enkele musicalscènes van bekende showfilms uit de jaren dertig en veertig. Joe Dalton, in smoking gekleed, zingt 'I'm such a stranger in the night' De 4 boeven duiken in gestreepte badpakken in een groot zwembad en maken met z'n vieren een paar figuren waar Esther Williams destijds een puntje aan had kunnen zuigen. Ze dansen op de piano, trippen muzikaal met de armen zwaaiend van een huizenhoge showtrap af en springen tapdansend over de straat terwijl de regen op hen neerstort en kleine Joe achteloos met de stem van Gene Kelly 'Singing in the rain' ten gehore geeft

Een werkelijk prachtige persiflage op enkele gezongen en gedanste hoogtepunten uit de Amerikaanse filmgeschiedenis zoals die ook te zien zijn in de pas in première gegane speelfilm *Hooray for Hollywood*

Net zoals ik de scène van Burt Lancaster nooit vergeet waarin hij als fake-prediker bezield naar de hemel staart en tot de goedgelovigen bruit: 'See the light brother' of de scène uit *Little Ceaser* waarin Edward G. Robinson op het eind wordt neergeschoten en dan nog mompelt 'Mother of God, is this the end of Rico', zo zal ik deze musicalscène uit *De ballade van de Daltons* ook niet vergeten. De ellende is dat de scène totaal niet thuishoort in de film. Als aparte tekenfilm zou de scène een kraker zijn, maar als onderdeel van een cowboy-tekenfilm is het een voorbeeld voor alle tekenfilmers hoe het niet moet. Buiten het feit dat de scène een anachronisme is, niets met het verhaal te maken heeft dan nog kan ik er woedend om worden. Simpel en alleen omdat iedere musicalscène een film op ongeloofijke hinderlijke wijze onderbreekt. Het verhaal wordt opgehouden door een niet ter zake doende intermezzo. De aandacht verslapt en de eerste minuten na de bewuste scène is de aandacht van de kijker elders. Deze fout wordt overigens opvallend veel in tekenfilms gemaakt. Het beste voorbeeld is de droom scène uit Martin Rosen's tekenfilm *Watership Down*, waarin de handeling ook onnodig onderbroken wordt voor een stukje muziek. Maar goed, als je er vanuit gaat dat een boek mooi is omdat er één fraaie zin in staat, een film geslaagd is vanwege één scène, dan nog is er een boel materiaal en mankracht vanoor nodig geweest om de film te maken. De makers van Studios Idéfix hadden niet minder nodig dan:

2½ jaar; een budget van 12 miljoen francs; 800 ontwerptekeningen; 500 decors; 560.000 tekeningen; 1 440 000 paardehoeven; 5.000 kg. papier; 2 000 gummetjes; 105.000 potloden; 36 000 penselen, 2500 paar witte handschoenen; 2500 kg witte verf; 220 verschillende kleuren, 9000 kg celluloid; 100.000 meter geluidsband en een heleboel talent en geduld. Eenzelfde hoeveelheid geduld als van de kijker gevraagd wordt om de film uit te zitten.

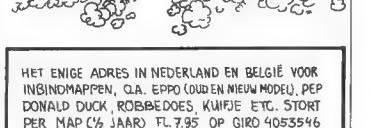

HET ENIGE ADRES IN NEDERLAND EN BELGIË VOOR INSTNDMAPPEN, O.A. EPPO (OUD EN NIEUW MODEL), PEP DONALD DUCK, ROBBEDOES, KUIFJE ETC. STORT PER MAP C½ JAAR) FL. 7.95 OP GIRO 4053546 T.N.V. WOUT, VAN WOUSTRAAT 126, AMSTERDAM

ALLE NIEUWE EN GEBRUIKTE STRIPS EN S.F. BOEKEN UIT VOORRAAD LEVERBAAR DOOR GEHEEL NEDERLAND. BEL 020-792116 OF 020-224680
GRAAG GEVEN WIJ PRIJSOPGAVE
BESTELLINGEN VAN BOEKEN EN STRIPS VAN MEER DAN FL. 25,- ALTIJD 15% KORTING!!

kompleet overzicht van de Nederlandstalige strip

NIEUW
35,-
VAN HET SPECTRUM

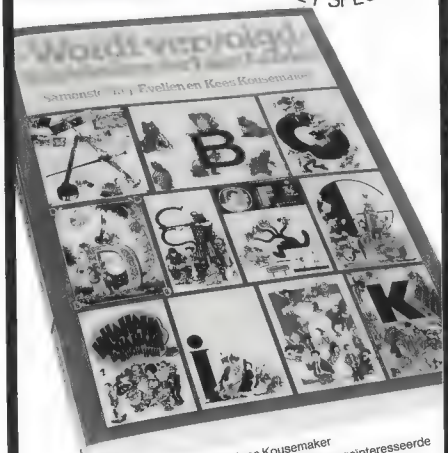

samenstelling. Evelien en Kees Kousemaker
Eindelijk is het zover. Het boek waarnaar iedere geinteresseerde striplezer tot nu reikhalzend, doch vruchteloos heeft uitgekeken. Al het wel en wee van onze striphelden en hun schepers. Door een uitgelezen gezelschap deskundigen onderzocht.
Artikelen over het verschijnsel strip in het algemeen (fenomeen en medium strip, science-fiction strip, politiek beeldverhaal enz.) En daarnaast: **Het komplete overzicht** van het beeldverhaal in Nederland en België. Met alfabetische biografieën van striphelden, striptekenaars en -schrijvers, én beschrijvingen van stripbladen.
Degene die na lezing van deze verwende advertentie niet onmiddellijk overgaat tot aanschaf van dit unieke prachtboek, loopt het risico dat hij of zij nog lange tijd door de gevolgen van dit besluit

-Wordt vervolgd-

256 pagina's
± 500 tekeningen, 22 speciaal gemaakt voor dit boek f 35,- wees er vlug bij, binnenkort: **f 39,50!**

nu in de boekhandel

de strip als afstudeer objekt

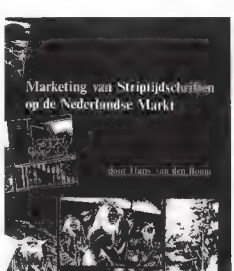

Al vóór de oprichting van Het Stripschap, trouwe bondgenoot van* Stripschrift *sinds 1967, vormde vooral in Frankrijk en de USA het beeldverhaal een nieuw afstudeerobjekt op universitair niveau. In Nederland en België kwam dat allemaal wat later met* Toonders Kukel *van Marjolein Wendels (uitgegeven door Panda in 1977) en de licentiaatsverhandeling* Benadering van het beeldverhaal: Nadere studie van de Tom Poes-verhalen van Marten Toonder *van H. Derveaux (Leuven 1971/72). Op kandidaatseksamenniveau is er natuurlijk inmiddels meer, zoals Maarten van Gils:* Heer Bommel en zijn komische kracht *(uitgegeven door Panda in 1977) en om van Toonder af te stappen M. de Bock/P. Hazebroek/L. Hellemans e.a.:* Kuifje, een politiek geëngageerde strip *(Brussel 1974/75), en daar blijft het eigenlijk wel bij. Literatuurwetenschap, politikologie en, naar ik bij geruchte verneem, kunstgeschiedenis zijn tot op dit moment de baanbrekers op dit terrein. Volstrekt nieuw is daarom de in druk uitgegeven doktoraalskriptie van* Stripschriftredakteur *Hans van den Boom in de studierichting ekonomie van de Erasmus Universiteit te Rotterdam (Kobold BV. 1978). Niet in de handel en daarom hier wat uitvoeriger besproken.

De recensent

Voor de auteur van het hier te bespreken onderzoek moet het weinig bevredigend zijn een neerlandicus als beoordelaar te hebben Voor de lezers van *Stripschrift* lijkt me dat echter nauwelijks een bezwaar. We kunnen immers voortborduren op een deel van Van den Booms materiaalverzameling, dat eerder in de vorm van interviews met betrokkenen bij Spaarnestad en Oberon, resp VNU, in dit blad verscheen en meedelen wat de resultaten zijn van de gezamenlijke bevindingen. We kunnen ons verder verwonderen over de term 'marketing' (marktonderzoek) en over het begrip 'Nederlandse markt' dat kennelijk uitsluitend slaat op de Nederlandse taal, omdat de vreemdtalige bladen nergens ter sprake komen.

De lezer

Al geruime tijd heeft Van den Boom delen van zijn materiaal verzameling, voorzover rechtstreeks interessant voor lezers van dit blad, in *Stripschrift* gepubliceerd. Men kan zich nu afvragen in hoeverre zijn interesse aansluit bij de gemiddelde stripapologeet, -verzamelaar en -lezer, maar de benadering van de strip als ekonomisch verhandelbaar produkt raakt meer lezers dan men denkt. Juist de massale produktie en afname van het beeldverhaal vormde tot voor kort een belangrijke argument voor opvoeders en literatuurdeskundigen om hun afkeer voor dit medium duidelijk te maken. Ook alleen praktisch kunnen de ondergang van *Sjors* en *Pep*, de op omzet uitgekiende formule van *Eppo*, de regelmatig opduikende geruchten over het verdwijnen van *Robbedoes*- en *Kuifje* weekblad en dergelijke de lezers van dit blad nauwelijks onberoerd laten en juist dat soort zaken is onderwerp van de hier besproken studie.

Het martkaanbod

Doel van Van den Booms onderzoek is 'te onderzoeken in hoeverre het marketingdenken leeft bij de uitgevers die op de striptijdschriftenmarkt aktief zijn, en in welke mate dit tot uitdrukking komt in hun beleid op deze markt.' Daarnaast poogt hij 'uitgaande van de huidige situatie (...) aan te geven in welke richting de markt (en daarmee dus de vraag en het aanbod) zich de komende jaren zal gaan ontwikkelen' (blz. 8). Uitgangspunt van de verdere analyse vormt hoofdstuk 2 *Inventaris van het Nederlandse marktaanbod* met gegevens gebaseerd op de situatie van 1 oktober 1977, toen er 26 stripbladen op de Nederlandse markt waren, afgezien van *Classics* (op dat moment niet in de handel) en bladen zonder een duidelijke frekwentie (zoals de uitgaven van Noortgedacht).

De eerste grote doorbraak op deze markt vormt *Donald Duck*-weekblad in 1954 (met beginoplages van 300.000 en meer); de eerste grote konsentratie vormt in 1964 de fusie tussen de Geïllustreerde Pers en Spaarnestad en op 1 oktober 1977 is het leeuwendeel van de 26 Nederlandse striptijdschriftprodukties in handen van Oberon (8), De Vrijbuiter (5), Malmberg en Semic Press (beiden 3). Van deze 26 bladen waren er in september 1972 negen met een oplage boven de 50.000 met een totaal van 1 399 355: in september 1977 zijn er dat 12 met een totaal van 1 687 000 en dat is de marge waarbinnen Van den Boom zijn konklusies trekken kan. Er zijn dus niet alleen méér bladen gekomen, maar ook méér lezers en dat is iets dat bij een gestadige afname van het geboortecijfer natuurlijk interessant is.

Uit de schema's die Van den Boom in hoofstuk 2 geeft, is verder af te lezen dat het aantal lezers van de 7 bladen boven de 50.000 eksemplaren, die nu nog verschijnen, sinds 1972 konstant gebleven is (in 1972: 1.058.374, in 1977: 1.057.000) Een intrigerend feit dat de auteur verder niet in zijn beschou-

wingen betrekt. Enig rekenwerk leert ook dat met de fusie van *Sjors en Pep* tot *Eppo* en de uitsplitsing van *Tina* met (*Tina-)Klub* en van *Okki* met *Jippo* de totaaloplage voor deze grote bladen van 1.399.355 in 1972 is opgelopen tot 1.527.000 in 1977. Voor die opwaartse beweging zijn in feite verantwoordelijk over de gehele periode gezien *Donald Duck*-weekblad, *Jippo* en overigens niet toe, omdat de bladen onder de 50.000 eksemplaren één ontbreken en omdat er verschil blijkt te zitten tussen de door de uitgevers verstrekte oplagecijfers en de cijfers, die bij officiële oplagekontrole vastgesteld worden. Interessant is wellicht nog dat *Sjors* tussen 1972 en 1975 terugliep van 167.843 naar 143.732 en *Pep* van 173.138 naar 109.812 en dat hun fusieprodukt *Eppo* sinds september 1976 vastligt op 210.000 eksemplaren per week.

Marketingbeleid

De belangrijkste doelstelling van de meeste in deze studie vermelde striptijdschriftenuitgevers is winst. Op de onontkoombaarheid daarvan wijst Van den Boom trouwens ten overvloede op blz. 7. Hij vermeldt daar overigens ook nog het 'handhaven van de werkgelegenheid', wat heel menslievend is, maar niet meer dan een *toevallig* neveneffekt van winst. Het grote aanbod van striptijdschriften en de afnemende getallen van potentiele lezers maken het noodzakelijk dat de desbetreffende uitgevers de beoefften van hun lezers peilen. Door fusies is de afgelopen jaren het belang van een aantal konkurrenten al gelijkgeschakeld en daardoor is de strijd om potentiële lezers verhevigd. In zekere zin komt die strijd de lezers ten goede, want naast jeugdbladen zijn er nu ook specifieke jongens- en meisjesbladen voor de verschillende leeftijdsgroepen De diepere gedachte is echter dat de specialisatie van de doelgroep (het toespitsen op leeftijd en geslacht van de lezer) betekent dat per gezin niet meer volstaan kan worden met één abonnement op één stripblad, omdat zoon en dochter niet meer bediend kunnen worden met hetzelfde blad.

Dit soort zaken behandelt Van den Boom in hoofdstuk 3 *Aspecten van het marketingbeleid* (blz. 15-24) en te beginnen is dat juist dit hoofdstuk het zwaartepunt vormt van zijn onderzoek Voor de zuiver in strips geinteresseerde lezer komen hier verbluffende beleidsaspekten aan de orde, die met estetische en groepsverhindrende faktoren geen enkel verband hebben. Financieel onzekere, onuitgeteste strips worden niet eens als het visitekaartje of de representatiekosten van de uitgever beschouwd en de wel uitgeteste suksesformule's spekuleren, vermoedelijk niet eens bewust, op de mechanismen van de projektie, de surrogaatbevrediging, de escapefuntie. De lezers worden kort om gedegradeerd tot in hun lustgevoelens (en angsten) te versterken konsumenten. Men kan het Van den Boom niet kwalijk nemen gezien het doel van studie, maar onbedoeld draagt hij wel bij tot het instandhouden van zeer diskussiabele praktijken in verband met het warenkarakter, de distributiewijzen en de ideologie van de inhoud van striptijdschriften.

Binnen het kader van het produktiebeleid stelt Van den Boom achtereenvolgens aan de orde de 'formule van het blad' (voor zover van belang voor regelmatige afnemers), de 'segmentatie', dat wil zeggen het zich richten op een afgebakende lezersgroep (bij stripbladen kennelijk vooral: Leeftijd, geslacht en interesse) en 'in houd'. Opmerkelijk bij het onderdeel 'segmentatie' is dat striptijdschriften die meer lezers bestrijken dan hun doelgroep in absolute zin te kort schieten en verder gesegmenteerd moeten worden. In praktijk betekent dat dat de problemen van het leven uiteengerafeld moeten worden in de mannelijke kant van de zaak, de vrouwelijke en laten we zeggen de chronologische, op zijn beurt desnoods wederom te scheiden in een mannelijke en een vrouwelijke.

Een tweede aspekt in deze paragraaf vormt het distributiebeleid (van klassikale abonnementen via de wederverkoper uitgesponnen tot supermarkt en sigarenman, wat een opgaande reeks schijnt te zijn.) Niet minder belangrijk is vervolgens het promotiebeleid (reklame, persoonlijke verkoop, publicity en salespromotion) en het prijsbeleid, waarbij opgenomen een aantal nuttige kostenbesparende maatregelen.

De toekomst

Hoofdstuk 4 *De ontwikkeling in de komende jaren* voorspelt door een dalend lezersaantal een aantal konsessies aan de lezers in de komende jaren. Marktonderzoek (het onderwerp van deze studie), het te verwachten belang van de albummarkt, de konsernvorming, promotie en distrubutie wijzen op een belangenbehartiging, die sterk gericht is op vaste afname en/of omzetvergroting. In dat kader wijst Van den Boom op een groeiend aantal titels, een ideale trekwentie van wekelijks dan wel maandelijks verschijnende bladen, verdere segmentatie, een groter aantal reklamepagina's en, speciaal voor de weekbladen, prijsstijging. Verdere uitbreiding van bladen, gericht op de leeftijdsgroep van 6 tot 9-jarigen (nu *Donald Duck* weekblad) is te voorzien, terwijl er ook door specialisatie mogelijkheden voor nieuwe bladen liggen in de groep 'jongens boven 13 jaar.'

Jeugdliteratuur en ekonomie

Een opvallende zaak is dat Van den Boom voor zijn onderzoek maar over een zeer beperkt aantal cijfers kon beschikken. In de enge zin van zijn onderwerp zullen andere cijfers, dat moeten we aannemen, niet beschikbaar zijn. Toch zijn er in ruimere zin wel andere cijfers: buitenlandse en, ook voor Nederland, meer de jeugdliteratuur in het algemeen betreffende cijfers. Bij dat laatste denk ik aan cijfers ivm. de Nederlandse bibliotheken (aanschaf/uitlening),statistische gegevens van het Centraal Bureau voor Statistiek en intern marktonderzoek met name ook opiniepeilingen van de bestaande (strip-) uitgevers.

Als buitenstaander is me nog een zaak opgevallen, die misschien buiten het bestek valt van Van den Boom afstudeerrichting, maar die met zijn onderwerp en het onderbouwen van zijn konklusies ter dege samenhangt. In een niet gedokumenteerde voetnoot op blz. 17 merkt hij namelijk op 'Bij kinderen jonger dan negen jaar is vrijwel geen verschil in belangstelling (voor strips, H.B.) te constateren tussen jongens en meisjes'. Deze kennelijk niet op bestaand onderzoek gebaseerde stelling schreeuwt natuurlijk om feiten en konsekwenties. Het onderwerp dat Van den Boom hier aansnijdt is namelijk met nogal uiteenlopende resultaten uitvoerig onderwerp van een discipline die vanuit de sociologische hoek voornamelijk 'de lezer' als objekt heeft. De verhouding tussen lezer en leesstof, met daaraan gekoppeld de bestudering van variabelen als leeftijd, geslacht, inhoud, is daardoor beslist geen onontgonnen terrein en opvallend is dat standaardwerken op dat terrein in ruime mate uitspraken doen over strips en striptijdschriften. Talloze uitspraken daarover zijn bijv. te vinden in *Lesen Ein Handbuch* van A. C. Baumgärtner (ed.), Hamburg 1974, en in het *Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur* van het Institut für Jugendbuchforschung (Weinheim/Basel 1975/77 enz.) en ik neem aan dat deze handboeken niet zonder Nederlandse ekwivalenten zijn. Ik bedoel daarmee dat ik de door Van den Boom gebruikte begrippen als *jongensstrips, meisjesstrips*, leeftijdsgerichte strips en dergelijke ten zeerste wan trouw. Ik vraag me zelfs af in hoeverre het mogelijk is op grond van zeer schaarse en zelfs niet eens zo betrouwbare oplagecijfers (zie noot 1, blz. 12) mogelijk is uitspraken te doen over ongekwalificeerde groepen. Zo'n rekalstrante houding wordt me niet ingegeven door disciplinenaijver, maar door het feit dat Van den Boom op blz. 17 zonder enige verant woording twee tabellen geeft met *Segmentatie naar leeftijd voor jongens,* resp. *voor meisjes*.

Besluit

***Marketing van striptijdschriften op de Nederlandse markt* geeft, zoals wellicht te verwachten is, geen antwoord op de vraag hoe het met die marketing gesteld is. Het beschrijft evenmin de huidige praktijk, maar wijst op het ekonomische nut ervan. Dat lijkt een wat overbodige zaak, maar de weinige beschikbare gegevens bewijzen het tegendeel.**

Van den Booms volstrekt waardenvrije benaderingswijze vind ik daarbij verbluffend, maar dat zal wel het gevolg zijn van mijn geringe bekendheid met dit soort vakliteratuur. Voor leken valt er dus nog heel wat te leren, maar het omgekeerde geldt evenzeer voor ekonomen die ongedefinieerd en onbewezen variabelen markeren, die op zichzelf al aanleiding geven tot diepgaande diskussies in andere disciplines dan de ekonomische. Het komt me daarom wenselijk voor dat Van den Boom in dit blad de moeite wil nemen een en ander nader toe te lichten.

Har Brok

aantekeningen bij een

KUIFJE-FUIFJE

door Ernst Pommerel

'Ik drink nooit alcohol' verklaart Kuifje in De Krab met de gulden Scharen. Toch zagen Hergé en uitgeverij Casterman in Kuifje's vijftigste verjaardag voldoende aanleiding op 17 januari in het Brussels Hilton Hotel een cocktail te organiseren, waarbij champagne en whisky rijkelijk vloeiden.

Aan die vijftigste verjaardag werd de afgelopen maanden in België en Frankrijk volop aandacht besteed: artikelen en interviews in dag-, week- en maandbladen en radio- en televisieprogramma's hielden zich met Kuifje en Hergé bezig. Merkwaardig genoeg hielden de Nederlandse media zich wat op de achtergrond.

bekende gezichten

geanimeerde stemming

Hergé stuurde zijn relaties eind vorig jaar de gebruikelijke wenskaart, ditmaal een complete, niet eerder gepubliceerde pagina - 22 bis - uit *Kuifje en de Picaro's*. Achterop die pagina een toelichting: 'Het stripboek *Kuifje en de Picaro's* was al geheel voltooid toen tot onze grote verrassing een fout bleek te zijn gemaakt in de nummering: de originele uitgave omvatte in totaal drie en zestig bladzijden, terwijl een album om technische redenen er nooit meer dan twee en zestig hebben. (*sic*) Er moest dus een bladzijde worden uitgehaald. En de keuze is gevallen op de pagina die u aan de achterzijde ziet afgedrukt. (...)'

Die pagina 22 bis heeft Hergé ook gebruikt als uitgangspunt voor het album *Zo ontstaat een avontuur van Kuifje (Vijftig jaar kapriolen aan de ketting)*, dat de aanwezigen bij die cocktail in Brussel werd uitgereikt. De Franse versie, *Comment naît une aventure de Tintin*, bevat een Woord Vooraf van de Belgische minister van Franse cultuur en een Inleiding van Robert Escardit. In de Nederlandse editie schrijft de minister van Nederlandse cultuur onder meer: 'Het padvindersideaal van Kuifje heeft ongetwijfeld bij vele jongeren aanstekelijk gewerkt en er voor gezorgd dat deze grote moeilijke wereld voor hen wat kleiner en aantrekkelijker werd.' Het is goed dat het hier alleen maar om een Woord Vooraf gaat... De inleiding van Johan Anthierens, *Erasmus in golfbroek*, is gelukkig meer ter zake

Hergé begint *Zo ontstaat een avontuur van Kuifje* met: 'Het stripverhaal schijnt zich in een toenemende belangstelling te mogen verheugen. Dat doet mij vanzelfsprekend oprecht genoegen, al krijg ik wel eens de indruk dat sommige stripkenners, -specialisten of -fanaten de zaak die zij zeggen te verdedigen, eerder schaden dan bevorderen.' Dat kunnen we dus in onze zak steken. Hij vervolgt: 'Aan ons, tekenaars, wordt steeds vaker de vraag gesteld hoe een stripverhaal nu precies tot stand komt. Om die vraag te beantwoorden zal ik trach-

de uitnodigingskaart

ten de wijze waarop ik te werk ga uit de doeken te doen.' Aan de hand van die pagina 22 bis van *De Picaro's* bespreekt hij achtereenvolgens de verhaalindeling, het schetsen in potlood, het maken van kleine schetsen en het overtrekken van tekeningen, het inkten, de grijsblauwe proefdruk, de ingekleurde proefdruk met de film van de omtrektekening en tenslotte de gedrukte pagina met belettering

Het is een uiterst waardevol album, niet eens om zijn luxueuze uitvoering, maar omdat Hergé's manier van werken, die in de loop der jaren al in verschillende interviews aan de orde is gekomen, nu door hemzelf helder en duidelijk is beschreven. Het is te hopen dat het niet bij deze gelegenheidsuitgave blijft, maar dat van het boek ook een handelseditie verschijnt.

Zoals gezegd werd dit boek op de Brusselse cocktail aan de genodigden ten geschenke gegeven. Dat heeft Hergé geweten: opgejaagd door een horde gasten, die hem allemaal hun album wilden laten signeren, werd hij op een gegeven moment zó in het nauw gedreven, dat hij de zaal moest verlaten... En dat terwijl de avond zo aardig was begonnen.

Raymond Leblanc, uitgever van het *Kuifje*weekblad, presenteerde Hergé en alle aanwezigen (inmiddels getooid met een fraai Kuifje-speldje) een groot aantal getekende gelukwensen van collega's, manshoge tekeningen van Bob de Moor, Jacques Martin, Roger Leloup, Jo-el Azara, Greg en zeer vele anderen. Veel tekenaars waren ook op de cocktail aanwezig, naast de medewerkers van de studios Hergé, uitgeverij Casterman en (*A Suivre*). Zij beleefden een uiterst genoegelijke avond.

Die cocktail was zeker niet de laatste in de reeks festiviteiten ter gelegenheid van Kuifje's vijftigste verjaardag. In de loop van het jaar, vermoedelijk in juli t/m september, wordt er in het Brusselse Paleis voor Schone Kunsten een Kuifje-tentoonstelling gehouden, op 1 oktober verschijnt er bij de Belgische Posterijen een Kuifje postzegel (8 franc); de jaarlijkse stripdag tenslotte, op 15 september in Dronten, zal gewijd zijn aan Hergé. Er is geen eind aan...

zoals ik dit glas breek
Dit maal zal ik ze breken! Ik zal ze breken zoals
?
POK
CLING
HAHA! HA!
HAHAHA
Vindt u dat grappig, kolonel?
Ik? Alleszbehalve, kolonel. Ik lesbehu ve! Huhuhu. Excuseert u me, kolonel dat ik zo zenuwen
Goed, u kunt gaan. En stuur me onweerwinie
Goed, kolonel
Bij de snor van Plekszy-Gladz. Ik zie hem ervoor aan overal rond te gaan bazunen dat ik die buurt met opzet had beschavigd
Kolonel!
?
Eh!... Wat uw promotie betreft
Ja, kolonel?
Neem van me aan dat ik die niet vergeet
Dank u, kolonel
En zorg dat die onhandige werkster die de snor van Plekszy-Gladz heeft gebroken, haar ontslag krijgt
Goed, kolonel
Maar... Laat onze man nu maar komen

de fransen van hansen

In Stripschrift 115 pleegde ik een onderzoekje naar de import en de verkoop van het Franse stripverhaal in deze kontreien; tevens richtte ik een oproep tot de lezers van deze rubriek om eens hun ervaringen met die import en de verkrijgbaarheid van de Franse strips, op papier te zetten en naar mij op te sturen. Vol spanning wachtte ik op reakties, maar niks hoor. Of bijna niks. Twee mensen namen de moeite om te reageren. TWEE! (hartelijk dank Frank Divendal en Meneer H. F. Smit). Zijn dit de lezers van deze rubriek of bestaat de rest uit een stelletje ongeïnteresseerde luiwammessen? Waar schrijf je dan eigenlijk door?

Ik weet wel dat 1978 geen inspirerend jaar voor de lezers van Stripschrift was. Och, och wat hebben ze geleden. Maar voor de redaktie was het ook niet zo inspirerend. Je leverde nieuws in en zag dat pas na een maand of drie gedrukt. Maar dat is nu hopelijk voorbij.

Misschien heeft u bij uzelf gedacht: laten ze eerst maar 'ns regelmatig een Stripschrift in mijn bus stoppen. Het zou leuk zijn als degenen die zich hadden voorgenomen te reageren alsnog even Stripschrift 115 erbij pakken en hun reaktie opsturen naar: Hans Frederiks Saffierstraat 18 1e, Amsterdam.

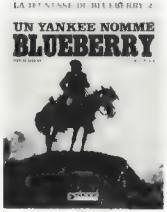

Ik weet niet of we wel zo gelukkig moeten zijn met *La Jeunesse de Blueberry* (deel 2 *Un Yankee Nommé Blueberry*). Blueberry zélf zal er ook niet erg blij mee geweest zijn, met zijn jeugd bedoel ik. Die was zéér ongelukkig. Altijd maar weer vals beschuldigd, de ene keer staat hij voor een executiepeloton van de Noordelijken, dan weer zit ie in een gevangenenkamp van de Zuidelijken. Hoe hij het nog ooit tot luitenant heeft kunnen brengen is een groot raadsel. En ook nog zonder gek te worden.

Waarschijnlijk heeft Giraud deze verhaaltjes razendsnel in z'n lunchpauze zitten tekenen, om toch maar wat bij te verdienen voor vrouw en kinderen. Idem dito Charlier, die z'n hele scenario-truccendoos opentrekt met verborgen schatten van 200.000 dollar, opgeblazen treinen en bruggen.

Volledig overbodig dit album.

Andy Gang

Als je het berichtje in de krant leest over de arrestatie van enige Zuid-Molukkers (september vorig jaar) waarbij in enkele seconden veertig kogels werden afgeschoten door de betreffende rijkpolitiebeambten en waarbij één dode en twee gewonden vielen, dan weet je ogenblikkelijk waar Chantal Montellier de inspiratie vandaan haalt voor haar strip *Andy Gang*: uit de krant.

Andy Gang is een strip over een brigadier van politie (Andy Gang) en zijn ondergeschikten, die tezamen een soort arrestatieteam vormen. De heren zijn nogal snel met hun vuurwapens en er vallen regelmatig onschuldige slachtoffers. Ze schetst een beeld van de politie waar je koud van wordt, een beeld dat niet alleen opgaat voor de politie in Frankrijk, maar ook voor Nederland: corruptie, mishandeling, intimidatie en vooroordelen.

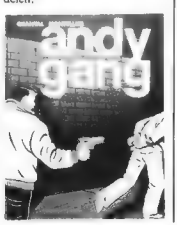

Chantal Montellier zal met dit album waarschijnlijk geen mensen wakker schudden die al niet wakker waren. Maar misschien is dat te somber gedacht. De verhalen kunnen je in ieder geval aan 't denken zetten.

Spion

Het enige dat je zou kunnen opmerken over het album *Le Dessinateur Espion* van tekenaar Serge Clerc, is dat hij maar beter kan ophouden met spioneren bij z'n collega's. Hij laat in dit album zien, dat hij dit al téveel heeft gedaan: z'n tekenstijl is aan voortdurende verandering onderhevig. Je kan zien dat hij telkens bij een andere tekenaar 'spioneerde': Giraud, Tardi, Hergé. Maar een éigen tekenstijl heeft ie nog niet kunnen vinden. En ondanks, dat hij zoveel strips heeft gelezen, heeft hij 't geheim van het schrijven van een goed scenario niet kunnen ontsluieren.

Het album is een samenraapsel van strips en illustraties die hij

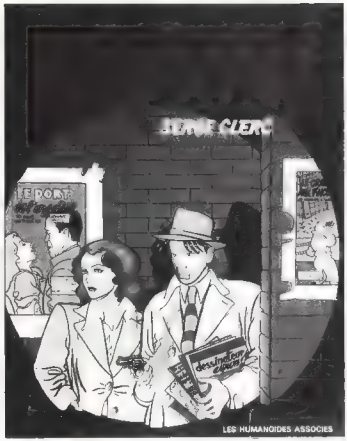

in de loop der jaren maakte voor Metal Hurlant en Rock et Folk.

Na lezing van het album ben je te weten gekomen van wat voor strips, films of popmuziek Serge Clerc houdt. Je hebt een leuke pagina met proefomslagjes voor Metal Hurlant gezien. (Omslagen maken, dat kan hij wel. De omslag van het album is wél erg mooi. Hij zou zich meer op *ontwerpen* moeten toeleggen.) Maar je kan niet zeggen, dat je een stripverhalen album hebt gelezen.

Leuk

Nee, dan het tweede album van Frank Margerin, *Tranches de Brie*. Margerin is een van de betere nieuwe humoristen. In z'n verhalen doorbreekt hij altijd op onverwachte wijze het verwachtingspatroon. Z'n onderwerpen zijn zeer gevarieerd: van een Flash Gordon persiflage, (met een zeer schijterige Gordon), een einde van de wereld verhaal, waarin iedereen zijn ware aard toont, tot en met een persiflage op Assepoester. Misschien is het wat wennen aan de tekenstijl, maar de verhalen zijn wérkelijk leuk.

Hoofdpijn

Bij MacCoy is het nog steeds hetzelfde. De heren Palacios en Gourmelin hebben er nog altijd niets van begrepen. In het meegestuurde persberichtje van Dargaud bij het nieuwe album *Trafiquants de Scalps*, las ik dat elke tekening van Palacios zo mooi van kleur is en eigenlijk bijna een schilderijtje. Nou, ik krijg er nog altijd hoofdpijn van en ik heb deze keer de rekening van de oogarts rechtstreeks naar Dargaud laten sturen. Hoewel de tekenstijl van Palacios voor realistisch moet doorgaan kan je beter over karikaturaal realisme spreken. Z'n achtergronden zijn wèl realistisch, maar z'n figuren hebben vaak zulke rare koppen, dat er van realisme geen sprake meer is. De verhalen van Gourmelin blinken uit door een gebrek aan spanning En wat nog erger is: na zeven albums hebben de hoofdfiguren nog steeds geen duidelijk karakter. Toch zal dit album z'n weg wel weer vinden.

De Bladen

In *A Suivre* 13 als belangrijkste nieuwe verhaal het eerste hoofdstuk van *Silence* door Didier Comes. Hij tekende eerder voor Pilote het verhaal *Le Dieu Vivant*. Verder een dossier over tovernarij, een artikel over én een strip van Lauzier en natuurlijk Hugo Pratt, Chantal Montellier en Manara. In Metal Hurlant *37* het eerste hoofdstuk van een nieuw *Les Naufragés du Temps*-verhaal, een artikel over 'hoe het toch nog slecht is afgelopen met Howard the Duck' en o.a. strips van Voss, Clerc, Moebius en Alias.

In *Pilote* 56 treffen we een bon aan, die de lezer naar het blad moet opsturen. Het is een handtekeningen aktie om te protesteren tegen het besluit van de commission paritaire (zie Stripschrift 116). De tekst op de bon is als volgt: Ondergetekende, lezer van stripverhalen, niet debiel of stom, kunnende lezen en schrijven, bevestigt dat in zijn ogen het beeldverhaal een uitdrukkingsmiddel is en dat bladen die er gebruik van maken, zoals Pilote, normale bladen zijn.

DO YOU KNOW THE WAY TO OLD COMIC HOUSE KRALINGEN, OLD CHAP? I WOULD LIKE TO BUY A FEW COMIC BOOKS
MAAR OF COURSE I KNOW IT WHY TURN LEFT HERE EN THEN RECHT-DOOR YES
OLD COMIC HOUSE KRALINGEN
FRITS RUYSSTRAAT 28 ROTTERDAM 010-523171

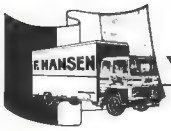

de fransen van hansen

je kop erbij...

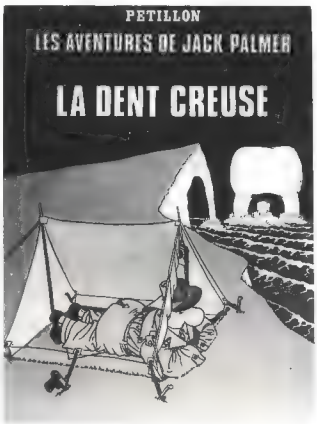

Eind vorig jaar verscheen het album *La Dent Creuse* bij Les Editons du Fromage. Dit detective Palmer verhaal liep daarvoor als vervolgstrip onder de titel *Palmer se débiffe* in het weekblad B.D. Eindelijk een lang verhaal van Palmer en wat voor een! Ik trachtte al eerder mijn enthousiasme over Palmer en Pétillon op u, lezer, over te brengen. Leest u het artikel over Pétillon en zijn humor in Stripschrift 112/113/114 nog maar eens. *In La Dent Creuse* zijn alle Pétillon ingredienten in topvorm aanwezig: 't parodieren van cliché-situaties, running gags, gelaagde verhalen en stijlcitaten.

Er zijn een paar hoofdlijnen te herkennen in dit verhaal:
1. Doker Supermarketstein wordt gechanteerd door de CIA.
2. Er vindt een hasjsmokkel plaats.
3. De dochter van de casino-direkteur verdwijnt en Palmer krijgt de opdracht om haar op te sporen.
4. Een vrouwelijke minister brengt een bezoek aan het dorpje waar alles zich afspeelt.

Maar deze hoofdlijnen zeggen eigenlijk niets. Want er loopt weer niets gewoon. Als ik schrijf dat er een hasjsmokkel plaats vindt, dan krijg je daar een bepaalde voorstelling bij. Maar Petillon gaat er op z'n bekende wijze tegenaan: hij ondermijnt elk verwachtingspatroon dat je hebt en ondertussen leidt ie je ook nog af met allerlei zijdelingse grappen die niets met het verhaal te maken hebben. In dit album stikt het werkelijk van de running gags: de voortdurend gewond rakende artiesten van circus Manolo, de psychiater, die niet

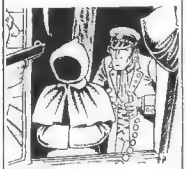

Stijlcitaten

tegen scherven kan, Palmers ontvoerde helper Sam...
De 48 pagina's van *La Dent Creuse* vormen een zeer complex geheel. Je kan dit album niet 'zo maar even tussen door' gaan lezen. Je moet er een rustige avond vooruit trekken, zodat je zonder onderbrekingen kan genieten. Je moet je kop erbij houden, want in elk plaatje gebeurt zoveel... Humor voor volwassenen. Ik zal u verder niet vervelen met langdradige beschrijvingen van geniale en leuke scènes, (er zijn er teveel), gewoon maar kopen dit album.

La Dent Creuse, Les Editons du Fromage. Prijs *f* 19,90.

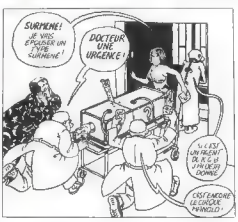
SURVIENS!
JE VAIS ERADIQUER UN TYPE, VITE!
DOCTEUR UNE URGENCE!
OUI C'EST UN TRUCMI DE CE QUE J'AI DECIDE DONNE
C'EST ENCORE LE CHOCOLAT MANOLO!

Weer © Nous Manolo

Daarvoor kun je de antwoordkaart uit het hart gebruiken. S.v.p. invullen en opsturen!

victor hubinon

één van de allergrootsten!

Met het overlijden van Victor Hubinon verloor de internationale stripwereld één van haar grootste en belangrijkste realistische tekenaars.
Hubinon bereikte zijn top creatief en artistiek gezien in de jaren vijftig met de strip Buck Danny en de biografieën Surcouf, Mermoz en Stanley.

Tijdens die vijftiger jaren was Hubinon's invloed op collega's dermate groot, dat er zonder meer van een 'school Hubinon' gesproken kon worden. Deze invloed verminderde pas in de jaren zestig toen een nieuwe generatie tekenaars met aan het hoofd Giraud en Hermann zijn inspiratie zocht bij Jijé en via deze zelf een geweldige invloed op het realistische beeldverhaal van de zeventiger jaren zou gaan uitoefenen.
Hoewel Hubinon's rol als inspirator toen uitgespeeld was, bleef hij onverdroten strips produceren. Zijn liefde voor het vak was groot en is dat tot het einde toe gebleven.
Vanuit een oogpunt van werklust en technisch meesterschap blijft de hoeveelheid werk, die hij na zijn topperiode vervaardigde, een prestatie van de eerste orde, iets wezenlijks werd er niet meer aan zijn oevre toegevoegd.
Hubinon's strips hebben altijd een geweldige populariteit genoten en commercieel gezien hoorde hij bij de meest succesvolle tekenaars van Europa. Dat succes dankte hij vnl. aan zijn strakke, heldere en overzichtelijke stijl, die ontdaan was van elke overbodige franje en toch een verre van armoedige indruk maakte.

Door die strakke stijl en dat gebrek aan franje verkijkt men zich nogal eens op Hubinon's virtuositeit. Want virtuoos was hij. Niet virtuoos in de zin van oogverblindend artistiek of van verbluffend snelle lijnvoering. Nee, Hubinon was virtuoos als STRIP-tekenaar. Zijn camerainstellingen getuigden altijd van een grote durf en hij kon iedere situatie aan. Of hij die nou moest realiseren binnen het strenge kader van vier of vijf balken met allemaal even grote plaatjes, zoals in zijn absolute meesterwerk: 'DE ZWARTE DRAAK' (Danny nummer 5) of binnen het ruimere kader van drie of vier balken, dat hij zich in zijn latere werk toestond, zijn vakmanschap, dat inderdaad meesterschap was, deed hem moeilijkheden overwinnen waar de meeste andere tekenaars maar niet eens aan begonen. En meestal zag het er dan zo vanzelfsprekend uit, dat zelfs vele collega's het genie, dat achter die op het oog zo simpele oplossingen zat, niet meer herkenden.
Dat de stijl van Hubinon in de jaren zestig ontaardde van strak en gespannen in doods en steriel is helaas waar. Eveneens waar is echter, dat een kunstenaar beoordeeld moet worden naar zijn beste werk en dat de rest vergeten mag worden en vergeven. Het beste werk van Victor Hubinon is van een niveau, dat slechts weggelegd is voor de allergrootsten van het vak.

En dat was hij: één van de allergrootsten.

Dick Matena

REKTIFIKATIE

Betreffende:

DE KOMPLETE WERKEN VAN

Eric de Noorman IN 20 DELEN

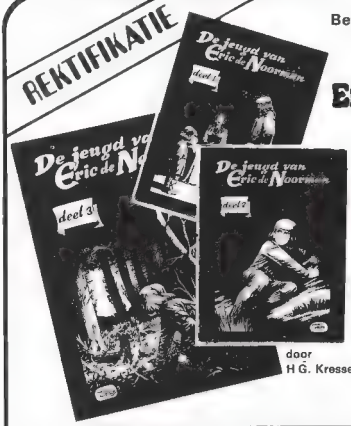

door
H G. Kresse

Onlangs is ons bekend geworden dat uitgeverij Skarabee wellicht haar oblongboekjes-serie van Eric de Noorman gaat voortzetten.
Uiteraard is het voor ons onder die omstandigheden niet aantrekkelijk de aangekondigde prachteditie thans het licht te doen zien.
De serie de jeugd van Eric de Noorman zal uit 3 delen blijven bestaan:

1. Tocht naar het graf van Eric de Veroveraar
2. Paleisrevolutie in Thule
3. Jacht op Gondar en Troonstrijd op de Elsnöeilanden

De prijs is *f* 39,50 per deel of *f* 99,— voor de 3 delen tezamen.

Marie-Gabrielle de Saint-Eutrope

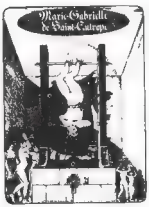

Georges Pichard

S M Beeldverhaal
Zeer luxe gebonden in full colour, 144 blz. adembenemend mooie vrouwen met klemmen, ketenen, zwiepende zwepen en vele andere verfijnde instrumenten; nooit eerder zo duidelijk uitgebeeld. *f* 60,—

Het aantrekkelijke meisje EPOXY maakt in dit prachtig gebonden boek een droomtocht door de Grekse mythologie, waarbij alle personages zeer schaars gekleed door het verhaal dartelen. Het sluit goed aan bij het beeld van de oud-Grekse wereld, zoals dat in de beeldende kunst en de literatuur geschapen is. *f* 35,—

Epoxy

Paul Cuvelier

Strips

Chick Bill 1: Chick Bill tegen de onzichtbare		*f* 9,90
Chick Bill 2: De kat zit in de zak		*f* 9,90
Chick Bill 3: Doorbraak naar het Westen		*f* 9,90
Chick Bill 6: De vier woestijnratten – volgende delen in voorbereiding –		*f* 9,90
Kuifje en de Picaro's	gebonden	*f* 9,90
Kuifje-omnibus 2: Scepter/Cokes	gebonden	*f* 17,50
Kuifje-omnibus 3: Juwelen/Vlucht 714 (september 1979)	gebonden	*f* 17,50
De gouden dolk (door Hans G. Kresse)	gebonden	*f* 15,50
Freek en Arjaan: De schat van het landje (Fred Julsing)		*f* 5,50
De dief van Bagdad (Jacqu Laudy), 1000 genummerde en gesigneerde exemplaren, gebonden		*f* 79,—

Stripstudies

Stripkatalogus 1979 (Hans Matla) (waarschijnlijk maart 1979)	*f* 35,—
Het stormachtige leven van kapitein Rob. (Lex Ritman)	*f* 12,50
Heer Bommel en zijn komische kracht (Maarten van Gils)	*f* 12,50
Toonders Kukel (Marjolein Mendels)	*f* 12,50
Heer Bommel en de functie van de Ironie (Rob Godthelp)	*f* 12,50
De stripkunst van Marten Toonder (Toonder en Ten Berge)	*f* 20,50
Barks Boek (Carl Barks en Rob Stechweij)	*f* 25,50
Bommelbibliografie 1978 (Henk R. Mondria)	*f* 25,50
Bommelbibliografie 1978, luxe gebonden, groot formaat oplage 250 genummerde exemplaren	*f* 82,—
Ned. Beeldverhaal/Dutch Comic Strip (Rob Richard)	*f* 7,25

Verkrijgbaar bij uw stripspeciaalzaak, uw boekhandel of door overschrijving van het verschuldigde op postrekening 3780063 van Uitgeverij Panda Postbus 55 te Koudekerk a/d Rijn onder vermelding van het gevraagde.

uitgeverij Panda®

SMURFOLOGIE (1)

Na 'de Ballade van de Smurfen' die we in Stripschrift 107/108 opnamen ter gelegenheid van het uitbundige self kick festival, dat iedereen die ook maar iets aan de grote kassukkessen rond Vader Abraham en zijn zingende Smurfen had begedraagen een gouden plaat oplevere, nu een treurzang op de smurfenwereld

Uit 'De Volkskrant', 27-1-'79

'Weer pakken zich donkere wolken se men boven smurfen and Werd het blauwe volkje vorig jaar bellaegd door een zanger die zich over hun ruiggen trachtte te verrijken, nu steven honderdduizenden smurfen een vroegtijdige dood in een Duitse verbrandingsoven Ze blijken te lijden aan een te hoog loodgehalte in hun verliaagjes en zijn teruggestuurd naar de fabriek De sachtoffers zijn de smurfen die door de BP eerst verantwoordelijke voor het smurfen-fenomeen-, via honderden dealers in Noord and Wonden verkocht Ze zijn gemaakt van plastic in twee Duitse fabrieken en door te loze thuiswerksters in de puste kleuren beschilderd In die verf zat het hem er zat te veel lood in Tenminste in som mige soorten verf En dat stelde BP, dat TNO een onderzoek liet verrichten na verontruste berichten uit Engeland, voor grote problemen BP woordvoerder Van der Furt 'Je moet die verf met veel moeite van de smurf afkrabben en dan na verbranding, via atomic-absorbtion in een emissie-spectograaf analyseren (!) Het bleek dat bij sommige smurfen twijfel bestond of ze wel aan de Nederlandse normen voor toegestaan oodgehalte voldeden

Dus besloot Britisch Petroleum na spoedberaad de onbetrouwbare smurfen terug te halen Maar daar stootte het bedrijf op last ge verwikkelingen Niet alle smurfen bleken lood te bevatten, het ging slechts om enkele soorten. En de blauwe poppetjes werden per assortiment geleverd per doos met veertig verschillende soorten TNO kon niet vaststellen of de fiu tsmurf meer last van lood had dan de motorsmurf of de surfsmurf Weer volgde overleg bij BP, maar alleen terugnaren van alle smurfen kon een afdoende oplossing bieden

Zodat honderdduizenden smurfen hun bestaan vroegtijdig zullen beëindigen' Maar 'We zullen over enkele weken nieuwe smurfen op de markt brengen Zonder lood', aldus Van der Furt'

SMURFOLOGIE (2)

Langzaam maar zeker komt het wetenschappelijk onderzoek naar het intieme leven van stripfiguren op gang Ver schenen alweer enige tijd geleden de intense belevenissen van *Asseposter* en *Lucky Luke* (inmiddels n herdruk verschenen), nu alweer heeft onderzoeker Paul Schuurmans een nieuw stuk speurwerk in de pariingsdrift kunnen afronden Zijn bevindingen zijn vastgelegd in een 48 pagina's omvattend strip-rapport De scripte, wellicht dissertatie, met de pakkende titel *'Sex in Smurfenland'*, opent op verbluffend realistische wijze het intieme smurfenleven, toont eindelijk aan dat smurfen *heel goed* Nederlands (Vlaams) kunnen spreken in soms geletterde ballloons en laat zien dat de auteur teveenaar naar zijn tekentalenten te oordelen munstens opgenomen zou kunnen wor den in de ploeg animators die de volgende smurfenspeelfilm voorbereidt Met een klein beetje stuurwerk van Peyo moeten er van de bleek-dungebeende smurfengoedjes toch weer de webbende smurfen onderscheiden te maken zijn Wellicht op z'n best is de kunstenaar in zijn rake typering van de boosaardige tovenaar Gargamel! In de gaten houden dus maar dat talent, dat als alles meezit nog dit jaar kan uitgroeien tot de grote Belgische be ofte! Een aanwinst voor de liefhebbers en nog eigenlijk best aardig ook WAM

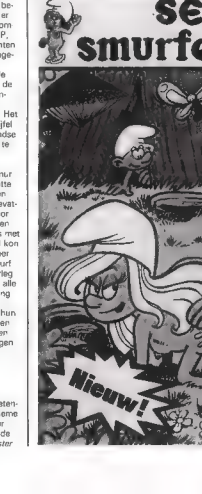

MICKEYMOUSOLOGIE

Weekblad Adformatie meldt dat in Hamburg de Vereniging Vrienden van Donald Duck is opgericht ter bescherming van het donaldistisch erfgoed De voorzitter Hans von Storch, 28 jaar en wiskundige, heeft gezegd dat de researchtaak op Duckgebied zo omvangrijk is, dat een leerstoel voor donaldisme aan de universiteit van Hamburg geen weelde zou zijn Als het ooit zo ver komt krijgt Amsterdam dan zijn professor in de Mickeymousologie? (Uit Het Parool 1/'79)

BIJENKORF

Ter gelegenheid van Sinterklaas '78 maakte Peter de Smet voor het warenhuis De Bijenkorf een strip in de kadofolder Ook draagtassen waren voorzien van de hoofdfiguren *de patternenbabazen*. Liefhebbers nog maar even snel familie in de grote steden bellen of de brochure nog in de lek tuurmand ligt!

FOODPRESSTATIES

Het weekblad *Foodpress* houdt zich bezig met het verstrekken van aktuele en vo ledige informatie over alles wat te maken heeft met de sector voedings- en genotsmiddelen Die informatie wordt al jarenlang voorzien van adekwate cartoons

De uitgeverij van het blad, Di igenta, BV Amsterdam, bracht onlangs een ruim honderdta van de cartoons getekend door Wim van P ggelen, Her van Veen en Arend van Dam, onder het motto acht jaar Benelux-voed ngs en genotm ddelensector in een boekje bijeen

MWW

KORAK

Toen Edgar Rice Burroughs langgele den de zoon van zijn roemruchte figuur Tarzan, de naam Korak meegaf (of wa ren dat Tarzan en Jane?) kon hij niet bevroeden dat daar in 1978 de E R Burroughs INC moest ijkheden mee zou kriggen Wat was namelijk het geval, je houdt het niet voor mogelijk , maar toen ontdekte een hedere geest in een van de gigantische bureiten van de mul tinationale foto- en filmindustrie KO DAK, dat de naam van Tarzan s zoon en die van zijn werkgever een 'treffende' overeenkomst hadden Het gebeur de in Amerika, en dus werd het procederent Resultaat was dat de naam Korak gewijzigd diende te worden Misschien volgt daarvoor nog wel een grote internationale prijsvraag, want welk woord lijkt tenslotte niet op een ander? En waar moet het heen met de namen van alle andere stripfiguren? Want lijkt Yoko Tsuno niet teveel op Saryo of Sony en Asterix op Astra? Het wachten is de op stripfiguur *zon der* naam

MW

TNO-KONTAKT

Voor het TNO-kontakt, tweewekelijks persbericht dat TNO, Wel & Wee van een wetenschapper, begonnen De strips bestaande uit drie plaatjes naast elkaar zijn gebaseerd op het TNO logo en de gebruikte onderwerpen hebben betrekking op het wetenswaardige van de toegepaste wetenschapper

STRIPCENTRUM DRIGSEN

Het programma van de ovenge activi teiten voor 1979

Ruilbeurs -49 op *zaterdag 28 april*

Ru lbeurs -50 tevens zesde stripdag en eerste verjaardag van de Belgische stripclub op *zaterdag 26 mei*

Ruilbeurs -51 op *zaterdag 30 juni*

Ruilbeurs -52 op *zaterdag 25 augustus*

Ruilbeurs -53 op *zaterdag 29 septembe*

Stripdag 7 op *zaterdag 27 oktober*

Ruilbeurs -55 op *zaterdag 24 november*

Ruilbeurs 56 op *zaterdag 29 decembe*

Openingstijden

Ruilbeurzen van 14 00 uur tot 17 00 uur

Stripdagen van 10 00 uur tot 17 00 uur

Alles vindt plaats in het B llard Paiace Koningin Astrid-plein Antwerpen (20 meter vanaf het Centraal Station) Lidmaatschap Belgische stripklub door overmaking van f 20, of 300 bfr. op rek 23565 1236 van de Nederlandse Kred etbank te Breda of rek 401 0000 231-55 van de Kredietbank Antwerpen

MW

18e WERELDKARTOENALE

De kartoenale van 1978 kende 1544 inzendingen uit 40 landen en onder de belangrijkste nieuwe initiatieven waren de wedstrijd voor *het kartoenboek van het jaar* en een nog betere (hard cover) uitvoering van het kartoenboek Thema voor dit jaar zal zijn 'De Mens wil lachen'. Het affiche voor de tentoonstelling zal gemaakt worden door de su blieme jonge Franse

cartoonist/ontwerper *Michel Granger* In oomnov zal een humorfoto wedstrijd worden gehouden

Verdere inlichtingen zijn verkrijgbaar bij

De Wereldkartoenale, Scharpoord, Meerlaan 30A, 8300 Knokke Heist, Bel gië

DIRK VAN DEN BROEK

Bij deze supermarkt zijn de albums uit de Indianenreeks van heerlands beste striptekenaar voor f 1,99 te koop! Schande dus snel erbij zijn maar Dok de Yakari-albums voor die prijs en dat is redelijker Suske en Wiske's voor f 3,49

PANDA

Het gaat goed met het particulier initiatief in Nederland, de sombere- of wor

Sinds de laatste berichten (Stripschrift no 116), zijn verschenen *Epoxy* van Paul Cuvelier, het derde en laatste deel in de serie de *Jeugd van Eric*, de *Chick Bill* herdrukken. De vier woestijnratten, Tegen de Onzichtbare, Dodelijke haat het Westen en De Kat in de Zak en verder *Het stormachtige leven van Kapitein Rob*, waarover later meer.

Op het programma voor dit jaar staan een aantal nieuwigheden

Aanpersrat in februari. Van Jacques Laudy *De Dief van Bagdad* in full-color en rood/nnen rug en de geringe oplaag van duizend genummerde en gesigneerde exemplaren voor de echte liefhebbers die er dan wel voor moeten betalen f 79,-

De eerder vermelde reis naar Brussel heeft ook resultaat op geleverd, want voor de Stripdag(?) staat op het programma een frans talig album ter gelegenheid van Cinquante-ans-Tintin.

Met de verenveertig kleurplaten uit de voor-oorlogse Kuifpaalbums en de twee honderdeenzeszig Ku fje vooriplaten van de Petit Vingtième, zal het dus zeer om vergrijpe boek in de super kleine oplage van 250 exemplaren voor f 295,- worden aangeboden. Dat wordt spannend. Men schijnt met betrekking tot de inleiding nog een verassing in petto te hebben!

Het verdere programma omvat behalve een nieuwe catalogus, een bundeling van Fred Jussing's strip *Fanak van Arjan*, in de Schat van het Landje, een verhaal geënt op Julsings woonplaats herwonen (á f 6,-), de Nederlandstalige uitgave van de gedenkstrip in kleur bij Casterman verschenen Corto Maltese verhalen (á f 5.50), het restant van de eerder aangekondigde (SS11b) Chick Bill uitgaven een Toonderstripcatalogus op het formaat van de stripstu diereeks, voor f 12,50 en als beeindigende nieuwigheid een Nederlandstalige editie van *Les Naufragés du Temps* van Paul Gillon, dit totaal programma van zeven delen wordt alweer in kleine oplage tegen een prijs van zes gulden per deel in kleur uitgebracht.

CASTERMAN

Verschenen in de afgelopen periode *A Suivre 12, en 13, Fort Wheeling* van Hugo Pratt, *De Ver Helden* van Craenhals en het Spookschip, in de *Schat kamerreeks* De ontvoering door Gatta (tek) en Zanotto (bewerking) naar een verhaal van Stevenson, *Yakari* van De-

nb en Job, en Nanaboze deel 4 van *Isabelle Avondrood*. Maanzieke Mummies, *Vijftig jaar kapnolen aan de ketting*, of zo ontstaat een aventuur van Kuifje in beperkte oplaag heel 750 ex Frans 2000 ex , een uitgave die gratis werd aangeboden aan de pers die de vering van 50 jaar Kuifje bejoonde Naar verluidt heeft de heer Matla exemplaren aangevraagd en gekregen tan behoeve van De Meulder's Stripprofiel als de maar terechtkomen (!) Overgens is de omslag van dit exclusieve album ook die van het special *Kuifje weekblad* jubileum-nummer (aanvang 34 nummer 2) Daarin o m de Kuifje-Story, 3 (slecht afgedrukte) authentieke en ook tegeven tekenplaten van Hergé's Kuifje, de Corentin-herdruk 'De magisch Do k', Buddy Longway in 'Vuurwater, Kuifjespelletjes en poster en Thorgal van Rosinski en Van Hamme *Kuifje-weekblad*, o m verkrijgbaar bij VVC Kuifje, Postbus 60, 3417 ZH Montfoort, te 03484 2544

Corto Maltese

CENTRIPRESS

De uitgeverij heeft opnieuw zijn strip programma uitgebreid, dit maal met aanvullingen op bestaande reeksen *De Maskroni's 4 Vendetta en 5 Voetbal in Venetië, en Arad en Maya 4*.

Marsmysteries en 5 De Ruimteroghyx een n euwe reeks bundelingen van strips uit *De Stripkoerier* ging van start met Johnny Hazard (Robbinst en Gunner (ewart-wit) Het Kanon, van Spinas en Grassi Verder heeft de uitgeverij besloten weten te leggen op een aantal Amerikaanse strips, waaronder klassieken, die in een nieuwe verfrissende vertaling worden gebracht: B.V. *De war verdedigers, Spinneman, Tarzan* en de andere E.R Burroughs gigant *John Carter*, de man van Mars Het ziet er naar uit dat veel meer uit van het Marvel-pakket nog wordt onder gebracht bij Junior-presse, een dochter van de uitgeverij
MW

CLASSICS

Inmiddels is ook bij, Classics een stroom van uitgaven verschenen Bambam, Commando Classics Dodelijke torpedos, Tex Willer 90, 91 en 92, Starlet 96, Stripclassics, zag maar oorlogsclassics, 11/80 en 61, de laatste *Tarzans* 12262, 63, 3n -64, Batman 102 en 103, Superman 92, *Turmac* de nieuwe held van de jung e deel 1, verder een Tarzan album 'Tarzan's terugkeer en *Superman* in de Man van Transsylvanië

DARGAUD

Voor de 'transgeschoolden' onder ons, een nieuw deel in de serie *Mac Coy*. Trafiquants de scalps, van Gourmelen en Pelaeos, *Tsar le rebelle*-van Molitern Brocal Remohi L' Etre de nulle part, *Achille Talon* van Greg Ma Vie à Moi, *Pemberton* van Sirius, La Vie ardente et douloureuse de-, *Tranches de Vie* van Lauzier, tome 4, in de collection Pilote *Alexis* et patati, et patata' in de serie *Un homme une aventure* van Battaglia – L'Homme de la légion, en van Topp, L'Homme du nil, *Loc Orient* van Paape en Greg L enclume de la Foudre, *Chlorophylle et les Conspirateurs* van Macherot deel 1 *Buddy Longway* van Derib, L Hiver des Chevaux, *Bernard Prince* van Hermann en Greg Le Port des Fous, *Olivier Rameau* van Dany en Greg, La Caravel le de n'importe où , *Ringo* van Vance 'Trois Sa opards dans la neige', *Jonathan* van Cosey, *Pieds Nus sous les Rhododendrons Simon du Fleuve* van Auclair, Les Pétems, *Michel Vaillant* a Silhouette en co ere van Graton, *Clifton* van Groot & Turk deel 1 en 2 *Cubitus* van Dupa, *Un oscar pour, Marion Milan* van Godard, Mille Ans pour une Agonie, *Chick Bill*, Panique à K O Corra , *Les Casseurs* van Denayer en Duchateau, Operation Mammouth, en twee edities van *Lucky Luke's* La Ballade des Dalton, op groot-albumformaat het verhaal gaf uitsreerd met 6 maltraitements, en in de reeks 16-22 de strip versie

Zie ook besprekingen bij De Fransen van Hansen
MW

DUPUIS

Verschenen *Jerry Spring* van Jijé en Philip (!) deel 17 'De grote Vredespijp' *Steven Sterk* van Peyo en Basteau deel 7 De Fetis, In de reeks *Geschiedenis in Beeldverhalen* deel 7 Godfr ad van Bouillon door Sirius, Het beste uit Robbedoes deel I, Karstverhalen met o.m. Jijé, Roba en Tillieux, *Bollie en Billie* van Roba deel 15 Billie Patrouille! Op het programma staan voor maart '79, *de Mensenaas* van Seron en Hec deel 8, Droompoeder, *Baard en Kale* van Will en Tillieux, deel 26 De aarste stunt, *Jess Long* van Pierret en Tillieux deel 4 Het Doodskopmasker *de Blauwbloezen* van Lambil en Cauvin deel 14, De Mekmuil, *Buck Danny* van Hubinon en Charlier deel 40, The Ghost Queen, *Yoko Tsuno* van Leloup deel 9, De Dochter van de wind, *Sammy* van Berck en Cauvin deel 12 Het Jeugdelixer, *De Katamaran* van Gos dee 7 De Mellewegers, en *Robbedoesverzamelalbum* 148. Over het programma van junibericht in een volgend Stripschrift

UITGEVERIJ J. HOSTE N.V.

Verschenen twee stripalbums met *Blakelandt* de historische strip van Ciso strip spreiswinnaars Hec Leemans (tek) en J. Dehaes (tekst) Deel 1 De Bloedwet, deel 2 Het Goud van de Consul De eerder in de krant verschenen verhalen zijn ongekleurd afgedruk Verkrijgbaar voor de geringe prijs van f 2,75 of 35 fbr en daar zal het feit dat ze bij de krant uitkomen niet vreemd aan zijn

Uitgeverij J. Hoste N.V., Em Jacq man aan 105, 1000 Brussel

HELMOND

Verschenen *M. Milsan-Ijs voor de Maharadja en De Zwervers van de Jungle*, de Bleekneusbroers Jaime Mammoth, *Rozebottel* Karveo-van heb ik-jou-daar, *Clifton*, Daar Mr Wilkinson en De lachende Dief

MEULENHOF

Verschenen *'t Kan verkeren*, een keuze uit het werk van Jan Sanders Een 112 pag.tellend verhaal van welk van nederlands' bekendste 'zeeveren tekenaar', met een inleiding die in te gaan op de meeste gelezen dient te worden
Prijs, f 25,

NOORD

Verschenen *Een man een aventuur* deel 5 De Man van Klondike van Asarco Gatse en deel 6 De Man van Texas van Aureio Galeano Op het programma staan nog de herdrukken van de talaanse uitgaven van Modesty Blaise

OBERON B.V.

Verschenen bij de Junior groep *De beste verhalen uit het weekblad Donald Duck* deel II *Donald Duck als Poolreiziger* en *Hawatha* deel 3 Kleine Hawatha zit nooit still In de serie *Tino Trapstop* deel 5 Kimmy op de Modeteur (van Comos)

In de zwart witreeks de delen 27 *Blook* van John Bakker en Lo Hartog van Banda 'De Robots' en 28. *Grote Pyr* van Dick Matena' De zoon van de Zon'. Bij de EPPO groep verschenen *Star trek*, 'De Stad aan de Rand van altijd', de vertaling van de sublieme Dargaud serie Legendes d'aujourdhui onder de Nederlandse titel *Er was eens een voorbijganger*'- Deel een: Het Dorpje dat ging vliegen van Bilal en Christin *De familie Achterop* van Browne en Walker deel 3, *Rad Dijkstra* van Steeman en Brandt deel 4 Gevaarlijk Spel, *Trigié*, van Lawrence en Butterworth deel 8 Het boze Oog, *Sjors en Sjimmie* van Van der Kroft, Plijnaar en Van Die, deel 3. De P.aaggeesten,

De Generaal van Peter de Smet deel 4 De Generaal zoekt 't hogerop en een eerste deel in de reeks *Storm* van Lawrence en Dunn. Op het programma staan voor de Juniorgroep *Vrolijke Verhalen uit het weekblad DD* P.uto deel 1, De vijfde *Donald Duck-pocket*, *Douwe Dabbert* deel 5 'Het Monster van het Mistmeer', *De jonge jaren van Donald en Mickey* deel 1, Het Groot *Vakantieboek van Donald Duck*, *Het Bobovakantieboek* deel 1, en *Mickey Mouse*, vijftig vrolijke jaren Bij de Epgroep *De familie Achterop* deel 4, *Asterix* en de Belgen, *Franka* deel 3 De terugkeer van de Noorderzon, *Mc Coy* deel 2 De Dollars van Holy Joe, *Er was eens een voorbijganger* deel 2. De

onbestaanbare Stad, *Trigié* deel 10 en Michel Vaillant In voorbereiding voor de zwart wit reeks zijn 29, Kleine Per (Matena) De Danser van Alg.ers en 30 De gouden Kraag van Bert Bus. Verder op het programma het boek *Strips*, de 'revanche' van stripschriftredakteuren op het ABN stripdossier!

STANDAARD UITGEVERIJ

Verschenen *Suske en Wiske nr* 170 De Olijke Olifant, *Jerom* nr 77 Mummies op Morotari, *Bessy* nr 130. Wie is mijn moordenaar?, en 131 De Verdwalden, *Robert en Bertrand* nr 26. De zwarte Kat, *Karl May* nr 55 Tot de Dood. *De rode Ridder* nr 83. Het Spook, *Nero* nr 59. de Kat van Kat mandoe en *Ik vier het elke Dag*, een boek over Willy Vandersteen 65 jaar door Erik Durnez Een aantrekkelijk uitgevoerd boek waarin naast een levensbeschrijving van Vandersteen, in woord en beeld, zijn strip figuren van 1914 tot heden zijn afgebeeld, een bibl ografie en een verhandeling over het tot stand komen van een strip zijn op genomen

WIGGERS PRODUKTIES B.V.

Verschenen de luxe uitgave tegen de luxe prijs (f 29,50), van *Jan Jans en de Kinderen*. Een fraaie bundel ng van de eerste vijf reeds verschenen stripalbums in 'hard cover'

STRIPWINKELGIDS

'PLATENBAR-STRIPWINKEL LEO'

Lange Kerkstraat 32
4461 JJ Goes, telefoon 01100-13194

MEIROOS STRIP- EN LECTUUR-SHOP/SHOPPINGCENTER

Oudegracht 136, hoek Vinkenburgstraat
Utrecht, telefoon 030-334357

STRIP ANTIQUARIAAT PANDA

Frederiksstraat 955
2514 LS 's-Gravenhage, telefoon 070-635950

geopend ma t/m vr van 12 tot 6 uur, zaterdag van 11 tot 5 uur; donderdag/koopavond tot 9 uur geopend

DE ZAAK ZONNEBLOEM

Haarlemmerstraat 27, Amsterdam,
telefoon 020-247294

- de hoogste prijs voor uw 2e hands-strips!

STRIPSPECIAALZAAK

FANTASTIC VISIONS

Slaak 18, Rotterdam, telefoon 010-331710

DE LEKTUURHAL

Nauwe Burgstraat 3, Sneek,
telefoon 05150-15510

OLD COMIC HOUSE 'KRAKELINGEN'

Frits Ruysstraat 28,
Rotterdam-3016,
tel. 010-522171

BOEK-TIEK 37

Zeestraat 37, telefoon 02510-23113,
Beverwijk

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

Stripantiquariaat

"SJORS"

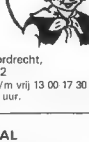

Voorstraat 371, Dordrecht,
telefoon 078-142012
openingstijden: ma t/m vrij 13.00 17.30 uur;
zaterdag 10.00-17.00 uur.

DE LEKTUURHAL

Over de Kelders 10, Leeuwarden,
telefoon 05100-30756
Dracht 100, Heerenveen

LAMBIEK

Kerkstraat 104, Amsterdam,
telefoon 020 267543

WOUTS STRIP- EN SF SPECIAALZAKEN

van Woustraat 126, Amsterdam en
Oostenburgerstraat 69, Amsterdam,
tel 020-792116 en 020-224680
Organisatoren van stripbeurzen. Gaarne informeren wij u onze enorme kollektie strips en SF en over bedoelde beurzen.

RICHARD

Rombout Hogerbeetsstraat, Amsterdam

Werd uw zaak niet vermeld? En stelt u daar wel prijs op? Belt u even: 030-316259.

Wij nemen uw naam graag in deze lijst op.

Volgende keer kan uw ruiladvertentie hier staan (zie antwoordkaart elders in dit blad).

Aangeboden: Pep 1962, 1963, 1964; Robbedoes 1962 t/m 1975; Donald Duck 1957 t/m 1964; Sjors en Sjimmie; Flinstones etc.
Gevraagd: Donald Duck 1952 t/m 1956 + albums.

Te koop: Asterix compleet; Lucky Luke: Dupuis nrs. 2, 4, 6 t/m 31. Geïll. Pers. nrs. 1 t/m 9. Johan en Pirrewiet nrs. 3 t/m 13; Rik Ringers (Lombard) nrs. 3 t/m 27; Dan Cooper (Lombard) nrs. 6 t/m 19; Jerry Spring compleet; Jan Kordaat nrs. 3 t/m 14; Timoers compleet; Blauwe Sperwer nrs. 3, 4, 6, 7, 8; vele hardkaft Lombard enz. enz. Al deze boeken zijn 1e druk en splinternieuw. Ad van Gils, Otterstraat 58, Utrecht, tel. 030-314173.

Gevraagd: Heavy Metal no. 6, sept. 1977. Tel. 01860-2884.

Aangeb.: 79× Shell Olidin 61-63; 28× Robbedoes en Kuifje 70-74; 19× Hitweek 3e + 4e jaargang; 16× Aloha 69-74. Aanb. aan Herman Lindeboom, Linthorstlaan 24, Vriezenveen.

Aangeboden: Tante Leny presenteert 3, 4, 5, 7, 8, 13, 14, 15, 16, 17, 18; Kuisje in Zwitserland (carambal); Metal Hurlant 1 t/m 31; Blueberry reeks compleet; diverse tijdschriften + boeken (Meulenhoff); groot Sheusstripboek (o.a. Peter de Smet); Dan Darestripboek (Frank Hampson. Alles z.g.a.n. Postbus 70397, 1007 SK Amsterdam.

Inhoud Stripschrift 120

- Leloup
- Arman en Ilva
- Bilal
- Matena

SJORS

Voorstraat 371 Dordrecht, tel: 078 - 142012.

geopend: ma. t/m vr. v. 1300 tot 1730 uur
zaterdag v. 1000 t/m 1700 uur.

Wij verkopen alle soorten stripverhalen o.a. FRANSE, AMERIKAANSE, ENGELSE, NEDERLANDSE en VLAAMSE.
Om onze collectie ANTIEKE en 2e HANDS strips op pijl te houden zijn wij uiteraard ook geïnteresseerd in het kopen van stripverhalen.
Bent U geïnteresseerd of wilt U Uw strips of iets wat daar mee te maken heeft verkopen, kom dan eens langs in de laatste stripwinkel v.d. Randstad, voor België uiteraard de eerste.
Iedere week aanvoer van de laatste NEDERLANDSE, AMERIKAANSE, FRANSE en ENGELSE stripverhalen.
U kunt ook telefonisch bestellen, wij zenden U het graag toe.
LET OP DE OPENINGSTIJDEN A.U.B.

DE STRIPSCHAPPAGINA

MEDEDELINGEN, BERICHTEN & AANBIEDINGEN

HET STRIPSCHAP Postbus 11335 1001 GH Amsterdam

Holland Animation Festival, Scheveningen. De Gouden Wieken, Scheveningse weg 237.
zaterdag 7 april 11.00-23.00 uur.
zondag 8 april 13.00-22.00 uur.
Programma: recente en oude animatie-films, expositie artwork. Entree-prijs voor beide dagen *f* 7,50. Informaties Cornelis Kapsenberg. Den Haag, tel. 070-680626.

Socialistiese uitgeverij Nijmegen (SUN)
Verkrijgbaar bij Het Stripschap het als sunschrift 132 verschenen boekwerk 'Hoe lees ik Donald Duck' van Armand Mattelart en Ariel Dorfman. Lees hoe Donald Duck aan de macht komt en wat Kwik, Kwek en Kwak in Vietnam hebben uitgevoerd.
Prijs *f* 15,— leden 10% korting.

Drukwerk
'Wie zeurt krijgt een beurt' van Elsa Botenbauwer en Molly Moff, geïllustreerd door Harry Blucknix; een brok nostalgie naar de zeventiger jaren — nu verkrijgbaar bij Het Stripschap voor *f* 16,50; leden 10% korting.

Lambiek
Tgv. het 10-jarig bestaan van LAMBIEK heeft eigenaar Kees Kousemaker 2 boeken vol cartoons van Professor Pi (auteur, tekenaar Bob van den Born) uitgebracht.
Prijs per deel *f* 12,50; leden van Het Stripschap 10% korting.

Nog verkrijgbaar zijn de navolgende nummers: 4, 5, 6, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25 en 26. Deel 17/18 Theban kost *f* 14,95 (leden 10% korting) Nieuw zijn de delen 27 en 28 - resp. blook - de robots en grote pyr - de zoon van de zon.
Gepland: kleine pier - de danser van Algiers.

Bovengenoemde uitgaven, met uitzondering van de Panda-uitgave van Eric de Noorman, zijn te verkrijgen bij Het Stripschip Speciale Uitgaven, Postbus 11335 te 1001 GH Amsterdam. Postgiro 3291121.

Zwart/wit uitgaven Oberon/Het Stripschap
Met ingang van 1 januari 1979 kosten de zwart/wit albums *f* 5,50; voor leden van Het Stripschap *f* 4,95.

HET STRIPSCHAP John Willemse.
DE STRIPSCHAPPAGINA
nederlands centrum voor belangstellenden in strips

professor pi simpelman

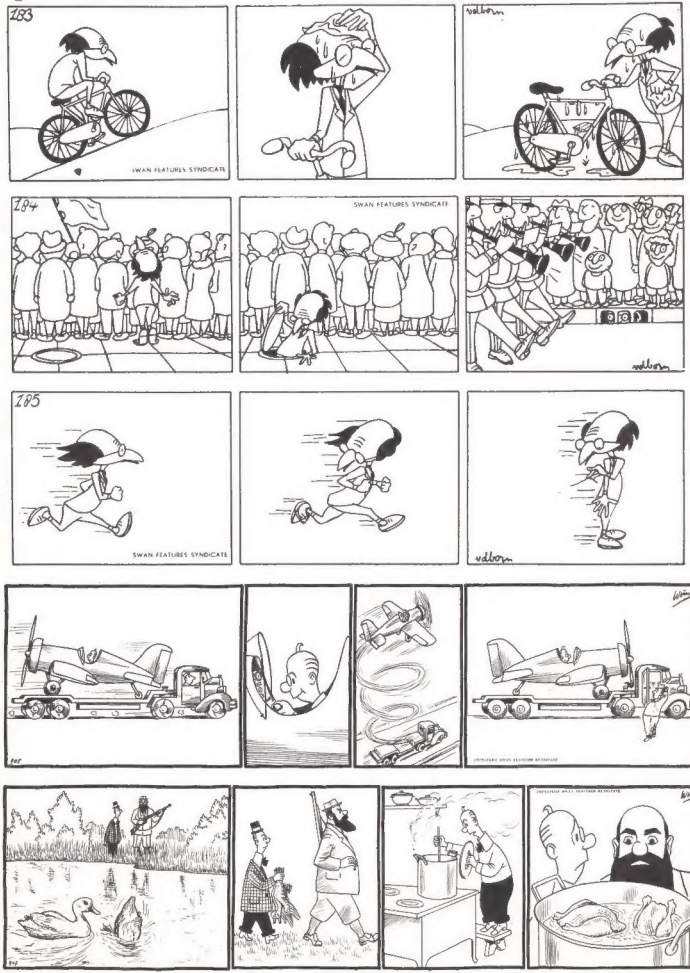

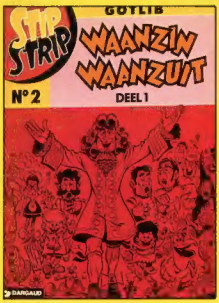

Stipstrip is een nieuwe albumserie met volwassen stripverhalen, geschreven en getekend door een aantal van Europa's beste stripmakers.
Oud-lezers van het weekblad Pep zullen in deze reeks heel wat bekende namen tegenkomen: Bretécher, Gotlib (met Waanzin, Waanzuit voor het eerst in boekvorm), Greg, Fred, enzovoorts.
Maar ook voor andere stripliefhebbers is deze nieuwe serie de moeite méér dan waard.
Alle stipstripalbums zijn minstens 84 bladzijden dik, in een formaat dat wat kleiner is dan gebruikelijk.

Stipstrips zijn vanaf 25 april overal verkrijgbaar.

Prijs per deel f 6,50.